

USTAWA
z dnia 20 grudnia 1990 r.
o ubezpieczeniu społecznym rolników

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291, Nr 67, poz. 411, Nr 70, poz. 416, Nr 180, poz. 1112, Nr 227, poz. 1505, Nr 228, poz. 1507, Nr 237, poz. 1654 i 1656, z 2009 r. Nr 69, poz. 595, Nr 79, poz. 667, Nr 97, poz. 800.

Art. 1.

1. Ubezpieczenie społeczne rolników, zwane dalej „ubezpieczeniem”, obejmuje, na zasadach określonych w ustawie, rolników i pracujących z nimi domowników, którzy:
  - 1) posiadają obywatelstwo polskie lub
  - 2) przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizy, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zgody na pobyt tolerowany lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, lub
  - 3) są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym.
- 1a. Ubezpieczenie obejmuje obywateli, o których mowa w ust. 1 pkt 3, jeżeli przepisy Unii Europejskiej dotyczące stosowania systemów zabezpieczenia społecznego nie stanowią inaczej.
2. W ubezpieczeniu wyodrębnia się:
  - 1) ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie;
  - 2) ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Art. 2.

1. Ubezpieczenie realizuje Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, zwana dalej „Kasą”.
2. Prezes Kasy jest centralnym organem administracji rządowej, podległym ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi.
3. Interesy ogółu ubezpieczonych i świadczeniobiorców, dotyczące ubezpieczenia i działalności Kasy, reprezentuje Rada Ubezpieczenia Społecznego Rolników, zwana dalej „Radą Rolników”.

4. W realizacji ubezpieczenia uczestniczą także, w zakresie określonym w ustawie i w odrębnych przepisach, organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „Zakładem”, oraz inne podmioty.

Art. 3.

1. Ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek.
2. Jeżeli ustawa przewiduje objęcie ubezpieczeniem na wniosek, z wnioskiem o objęcie ubezpieczeniem może wystąpić zainteresowana osoba lub rolnik, na którego rachunek ta osoba pracuje.

<2a. Objęcie ubezpieczeniem na wniosek następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie ubezpieczeniem, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został złożony.>

3. Osoba podlegająca ubezpieczeniu na wniosek może w każdym czasie odstąpić od ubezpieczenia, składając oświadczenie w tej sprawie.
4. Równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba że rolnik obowiązany do jej opłacenia, przed upływem terminu płatności, wystąpił o jego odroczenie albo nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej.

dodany ust. 2a w art. 3 oraz nowe brzmienie art. 3a wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

[Art. 3a.

1. Ubezpieczenie ustaje z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. Ubezpieczenie na wniosek ustaje także:
  - 1) z końcem kwartału wskazanego w oświadczeniu ubezpieczonego, a jeżeli w oświadczeniu tym nie ma takiego wskazania – z końcem kwartału, w którym oświadczenie to zostało złożone Kasie, albo
  - 2) z końcem kwartału poprzedzającego kwartał, w którym nastąpiło odstąpienie od ubezpieczenia w myśl art. 3 ust. 4.
3. Jeżeli wraz z ustaniem okoliczności uzasadniających podleganie ubezpieczeniu z mocy ustawy następują okoliczności uzasadniające objęcie ubezpieczeniem na wniosek, ubezpieczenie istniejące z mocy ustawy ustaje z końcem kwartału, w którym ubezpieczonemu doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia z mocy ustawy.
4. Jeżeli złożony został wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem kwartału, w którym wydana została decyzja o przyznaniu świadczenia, jednak nie wcześniej niż z końcem kwartału, w którym ubezpieczony nabył to prawo.]

<Art. 3a.

1. Ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. Ubezpieczenie na wniosek ustaje także:
  - 1) od dnia wskazanego w oświadczeniu ubezpieczonego, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym to oświadczenie zostało złożone Kasie, albo

- 2) od pierwszego dnia okresu ubezpieczenia, za który składka nie została opłacona.
3. Jeżeli wraz z ustaniem okoliczności uzasadniających podleganie ubezpieczeniu z mocy ustawy następują okoliczności uzasadniające objęcie ubezpieczeniem na wniosek, ubezpieczenie istniejące z mocy ustawy ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ubezpieczonemu doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia z mocy ustawy.
4. Jeżeli złożony został wniosek o rentę lub emeryturę, obowiązek ubezpieczenia ustaje od dnia następującego po dniu, w którym wydana została decyzja o przyznaniu świadczenia, jednak nie wcześniej niż od dnia, w którym ubezpieczony nabył to prawo.>

Art. 4.

1. Składki na ubezpieczenie za każdego ubezpieczonego opłaca rolnik. Jeżeli działalność rolnicza jest prowadzona na rachunek kilku osób, obowiązek opłacenia składki ciąży na nich solidarnie.
- [2. Obowiązek opłacenia składki powstaje z pierwszym dniem kwartału, w którym powstało ubezpieczenie, a ustaje z ostatnim dniem kwartału, w którym ustalo ubezpieczenie.]
- <2. Obowiązek opłacenia składki powstaje od dnia, w którym powstało ubezpieczenie, a ustaje od dnia, w którym ustalo ubezpieczenie.>

nowe brzmienie ust. 2
w art. 4 wchodzi w
życie z dn. 1.10.2009
r. (Dz.U. z 2009 r. Nr
79, poz. 667)

Art. 5.

Przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Art. 5a.

1. Rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:
- 1) złoży w Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy tej działalności;
  - 2) jednocześnie nadal prowadzi działalność rolniczą lub stale pracuje w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeleczeniowego, lub w dziale specjalnym;
  - 3) nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym;
  - 4) nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych;

nowe brzmienie ust. 5
i 6 w art. 5a wchodzi
w życie jw.

- 5) kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza kwoty 2 528 zł.
2. Za rozpoczęcie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej uznaje się także:
- 1) wznowienie wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, której prowadzenie okresowo zawieszono;
  - 2) zmianę rodzaju lub przedmiotu wykonywanej działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).
3. Kwotę należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy rolnik lub domownik obowiązany jest udokumentować zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego i złożyć w Kasie wraz z oświadczeniem, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, chyba że ten rolnik lub domownik nie prowadził pozarolniczej działalności gospodarczej w poprzednim roku podatkowym.
4. Zaświadczenie właściwego urzędu skarbowego, o którym mowa w ust. 3, rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, obowiązany jest także złożyć Kasie do dnia 31 maja każdego roku podatkowego.
- [5. Niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracę przy prowadzeniu tej działalności.]*
- <5. Niezachowanie terminu złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności.>**
- [6. Niezachowanie terminu złożenia zaświadczenia, o którym mowa w ust. 4, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie w Kasie, chyba że ten rolnik lub domownik zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem tego kwartału.]*
- <6. Niezachowanie terminu złożenia zaświadczenia, o którym mowa w ust. 4, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z dniem, do którego rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie w Kasie, chyba że ten rolnik lub domownik zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem terminu na złożenie tego zaświadczenia.>**
7. Terminy określone w ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika lub domownika, jeżeli ten rolnik lub domownik udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych.
8. Kwota podatku, o której mowa w ust. 1 pkt 5, zwana dalej „roczną kwotą graniczną”, podlega corocznej waloryzacji wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, określonym w ustawie budżetowej za rok, którego kwota dotyczy, ustawie o przewidywanym budżetowym lub ich projektach, jeżeli odpowiednie ustawy nie zostały uchwalone.
9. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w drodze obwieszczenia, roczną kwotę graniczną, o której mowa w ust. 8.

10. Za pozarolniczą działalność gospodarczą uważa się pozarolniczą działalność gospodarczą prowadzoną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby fizyczne na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, z wyłączeniem wspólników spółek prawa handlowego oraz osób prowadzących działalność w zakresie wolnego zawodu:
- 1) w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne;
  - 2) z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.
11. Za współpracującego przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej uważa się rolnika lub domownika, który w stosunku do prowadzącego tę działalność spełnia kryteria osoby współpracującej, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych.

Art. 6.

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) rolniku – rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia;
- 2) domownikowi – rozumie się osobę bliską rolnikowi, która:
  - a) ukończyła 16 lat,
  - b) pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie,
  - c) stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy;
- 3) działalności rolniczej – rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej;
- 4) gospodarstwie rolnym – rozumie się każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej;
- 5) dziale specjalnym – rozumie się dział specjalny produkcji rolnej, o którym mowa w załączniku do ustawy;
- 6) przepisach emerytalnych – rozumie się przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.¹⁾);
- 7) emeryturze podstawowej – rozumie się kwotę miesięcznej najniższej emerytury, określoną w przepisach emerytalnych;
- 8) wskaźniku wymiaru – rozumie się ustaloną dla określonego świadczenia lub określonej części świadczenia liczbę, wyrażającą stały stosunek tego świad-

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252, Nr 121, poz. 1264, Nr 144, poz. 1530, Nr 191, poz. 1954, Nr 210, poz. 2135 i Nr 236, poz. 2355, z 2005 r. Nr 167, poz. 1397 i Nr 169, poz. 1412 i 1421, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711 i Nr 208, poz. 1534, z 2007 r. Nr 17, poz. 95, Nr 82, poz. 558, Nr 191, poz. 1368 i 1369 i Nr 200, poz. 1445 oraz z 2008 r. Nr 67, poz. 411 i Nr 192, poz. 1180.

- czenia (tej części świadczenia) do emerytury podstawowej, z zaokrągleniem do drugiego miejsca po przecinku; wskaźnik wymiaru służy do obliczania wysokości świadczenia lub jego części w myśl art. 48;
- 9) (uchylony);
- 10) emeryturze lub rencie z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin – rozumie się odpowiednie świadczenie, przyznane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie ustaw powołanych w art. 99 i 122 albo innych przepisów regulujących świadczenia emerytalno-rentowe dla rolników;
- 10a) emeryturze lub rencie rolniczej z ubezpieczenia – rozumie się emeryturę lub rentę inwalidzką z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz emeryturę rolniczą lub rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy;
- 10b) emeryturze lub rencie z ubezpieczenia – rozumie się emeryturę lub rentę rolniczą z ubezpieczenia, rentę rolniczą szkoleniową i rentę rodzinną;
- 10c) ustalonym prawie do emerytury lub renty – rozumie się ustalone prawo do emerytury lub renty z ubezpieczenia albo ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów emerytalnych lub innych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym, albo ustalone prawo do emerytury pomostowej na podstawie przepisów o emeryturach pomostowych lub do nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych na podstawie przepisów o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, a także ustalone prawo do zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, przyznanego na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, oraz świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej;
- 11) ubezpieczeniu emerytalno-rentowym – rozumie się ubezpieczenie emerytalno-rentowe określone w ustawie;
- 11a) stwierdzeniu niezdolności do samodzielnej egzystencji – rozumie się przez to zaliczenie do pierwszej grupy inwalidów;
- 12) innym ubezpieczeniu społecznym – rozumie się obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych lub zaopatrzenie emerytalne określone w odrębnych przepisach;
- 13) osobie podlegającej innemu ubezpieczeniu społecznemu – rozumie się osobę podlegającą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objętą przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym;
- 13a) świadczeniach z ubezpieczeń społecznych – rozumie się zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne, do których przysługuje prawo z tytułu ubezpieczenia chorobowego na podstawie przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- 13b) należnościach z tytułu składek – rozumie się składki, należne od nich odsetki i koszty upomnienia;
- 14) okresach podlegania określonemu ubezpieczeniu społecznemu – rozumie się tylko takie okresy, za które opłacono przewidziane w odpowiednich przepisach składki na to ubezpieczenie, chyba że w myśl tych przepisów nie istniał obowiązek opłacania składek;
- 15) wójcie – rozumie się także burmistrza lub prezydenta miasta;

- 16) ubezpieczeniu zdrowotnym – rozumie się ubezpieczenie określone w odrębnych przepisach.

Rozdział 2

Zakres podmiotowy ubezpieczenia, składki na ubezpieczenie i świadczenia pieniężne z ubezpieczenia

A. Ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie

zmiany w art. 8
wchodzą w życie z
dn. 1.10.2009 r.
(Dz.U. z 2009 r. Nr
79, poz. 667)

Art. 7.

1. Ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy:
  - 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny,
  - 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1
– jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.
2. Ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim na wniosek obejmuje się innego rolnika lub domownika, jeżeli działalność rolnicza stanowi stałe źródło jego utrzymania, a także osobę, która będąc rolnikiem przeznaczyła grunty prowadzonego gospodarstwa rolnego do zalesienia na zasadach określonych w odrębnych przepisach.
3. Innego rolnika, domownika lub osobę, która przeznaczyła grunty do zalesienia, obejmuje się ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim na wniosek, wyłącznie w zakresie ograniczonym do świadczeń określonych w art. 9 pkt 1, jeżeli podlegają innemu ubezpieczeniu społecznemu albo mają ustalone prawo do emerytury lub renty lub do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.
4. Przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się do emerytów i rencistów, którzy mają orzeczoną niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Art. 8.

[1. Za każdego ubezpieczonego opłaca się składkę w równej wysokości, z zastrzeżeniem ust. 3 i 3a.]

<1. Za każdego ubezpieczonego opłaca się miesięczną składkę w równej wysokości, z zastrzeżeniem ust. 3.>

2. Wysokość składki za jednego ubezpieczonego ustala się w planie funduszu składkowego stosownie do zasad określonych w art. 77.

<2a. W przypadku gdy okres podlegania ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu jest krótszy niż miesiąc, wysokość składki oblicza się proporcjonalnie do liczby dni podlegania temu ubezpieczeniu.>

3. Za ubezpieczonego, o którym mowa w art. 7 ust. 3, opłaca się jedną trzecią składki, o której mowa w ust. 2.

[3a. Za ubezpieczonego rolnika i domownika, o którym mowa w art. 5a, składka wynosi dwukrotność kwoty ustalonej zgodnie z ust. 2.]

[4. Prezes Kasy ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” ustaloną przez Radę Rolników wysokość składki na jeden kwartał lub kilka kolejnych kwartałów co najmniej 14 dni przed pierwszym dniem danego kwartału. Wysokość ta może być ustalona kwotowo – i korygowana w przypadku zmiany wysokości emerytury podstawowej – albo za pomocą określonego procentu emerytury podstawowej.]

<4. Prezes Kasy ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, ustaloną przez Radę Rolników, wysokość miesięcznej składki na jeden lub kilka kolejnych kwartałów, co najmniej 14 dni przed pierwszym dniem danego kwartału. Wysokość ta może być ustalona kwotowo – i korygowana w przypadku zmiany wysokości emerytury podstawowej – albo za pomocą określonego procentu emerytury podstawowej.>

5. Na wniosek Rady Rolników minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze rozporządzenia, może ustanawiać ulgi w wysokości składki, określając szczegółowe zasady i tryb ich przyznawania.

Art. 9.

Świadczeniami z ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego są:

- 1) jednorazowe odszkodowanie z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, zwane dalej „jednorazowym odszkodowaniem”;
- 2) zasiłek chorobowy;
- 3) (uchylony);
- 4) zasiłek macierzyński.

Art. 10.

1. Jednorazowe odszkodowanie przysługuje:

- 1) ubezpieczonemu, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej;
- 2) (uchylony);
- 3) członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej;
- 4) (uchylony).

1a. Członkami rodziny, o których mowa w ust. 1 pkt 3, są:

- 1) małżonek;
- 2) dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, wnuki, rodzeństwo spełniające w dniu śmierci ubezpieczonego warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej;
- 3) rodzice, osoby przysposabiające, macocha, ojczym, jeżeli w dniu śmierci ubezpieczonego prowadzili z nim wspólne gospodarstwo domowe lub jeżeli ubezpieczony przyczyniał się w znacznym stopniu do ich utrzymania albo jeżeli zostało ustalone, wyrokiem sądowym lub ugodą sądową, prawo do alimentów z jego strony.

2. Jednorazowe odszkodowanie nie przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli:

- 1) spowodował wypadek umyślnie albo wskutek rażącego niedbalstwa lub

- 2) będąc w stanie nietrzeźwości lub będąc pod wpływem środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych środków o podobnym działaniu, sam w znacznym stopniu przyczynił się do wypadku.

Art. 11.

1. Za wypadek przy pracy rolniczej uważa się nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo pozostających w związku z wykonywaniem tych czynności:
  - 1) na terenie gospodarstwa rolnego, które ubezpieczony prowadzi lub w którym stale pracuje, albo na terenie gospodarstwa domowego bezpośrednio związanego z tym gospodarstwem rolnym lub
  - 2) w drodze ubezpieczonego z mieszkania do gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt 1, albo w drodze powrotnej, lub
  - 3) podczas wykonywania poza terenem gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt 1, zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo w związku z wykonywaniem tych czynności, lub
  - 4) w drodze do miejsca wykonywania czynności, o których mowa w pkt 3, albo w drodze powrotnej.
2. Na wniosek Rady Rolników minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze rozporządzenia, może określić, jakie czynności niewymienione w ust. 1 pkt 3 traktuje się, w zakresie uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, na równi z czynnościami związanymi z prowadzeniem działalności rolniczej.

Art. 12.

Za rolniczą chorobę zawodową uważa się chorobę, która powstała w związku z pracą w gospodarstwie rolnym, jeżeli choroba ta jest objęta wykazem chorób zawodowych określonych w przepisach wydanych na podstawie Kodeksu pracy.

Art. 13.

1. Jednorazowe odszkodowanie ustala się dla ubezpieczonego w wysokości proporcjonalnej do określonego procentowo stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.
2. Za stały uszczerbek na zdrowiu uznaje się takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu nierokujące poprawy.
3. Za długotrwały uszczerbek na zdrowiu uważa się takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu na okres przekraczający 6 miesięcy, mogące ulec poprawie.
4. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w uzgodnieniu z Radą Rolników, może określić, w drodze rozporządzenia, wysokość jednorazowego odszkodowania przysługującego za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, uwzględniając:
  - 1) stan finansów funduszu składkowego;

- 2) wysokość jednorazowego odszkodowania przysługującego na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.
5. Jeżeli nie określono wysokości jednorazowego odszkodowania w sposób, o którym mowa w ust. 4, wynosi ono 66 % emerytury podstawowej za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu.
6. Jednorazowe odszkodowanie, o którym mowa w ust. 1, ulega zwiększeniu o kwotę równą jednorazowemu odszkodowaniu za 20 % uszczerbek na zdrowiu, jeżeli ubezpieczony wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej jest niezdolny do samodzielnej egzystencji.
7. Jeżeli wskutek pogorszenia się stanu zdrowia stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu będący następstwem wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, który był podstawą przyznania jednorazowego odszkodowania, ulegnie zwiększeniu co najmniej o 10 punktów procentowych, jednorazowe odszkodowanie zwiększa się o kwotę równą wysokości jednorazowego odszkodowania, określoną w ust. 4 lub 5, za każdy procent uszczerbku na zdrowiu przewyższający procent, według którego ustalone było to odszkodowanie.
8. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania jest uprawniony tylko jeden członek rodziny, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a, jednorazowe odszkodowanie przysługuje w wysokości:
  - 1) kwoty jednorazowego odszkodowania za 100 % uszczerbek na zdrowiu, jeżeli do świadczenia jest uprawniony małżonek lub dziecko;
  - 2) 50 % kwoty określonej w pkt 1, jeżeli do świadczenia jest uprawniony inny członek rodziny.
9. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania są uprawnieni równocześnie:
  - 1) małżonek i jedno lub więcej dzieci, świadczenie to przysługuje w wysokości określonej w ust. 8 pkt 1, zwiększonej na każde dziecko o kwotę określoną w ust. 6;
  - 2) dwoje lub więcej dzieci, świadczenie to przysługuje w wysokości określonej w ust. 8 pkt 1, zwiększonej na drugie i każde następne dziecko o kwotę określoną w ust. 6.
10. Jeżeli obok małżonka lub dzieci do jednorazowego odszkodowania są uprawnieni równocześnie inni członkowie rodziny, każdemu z nich świadczenie to przysługuje w kwocie określonej w ust. 6, niezależnie od świadczenia przysługującego małżonkowi lub dzieciom.
11. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania są uprawnieni tylko członkowie rodziny inni niż małżonek lub dzieci, świadczenie to przysługuje w wysokości określonej w ust. 8 pkt 2, zwiększonej na drugiego i każdego następnego uprawnionego o kwotę określoną w ust. 6.
12. Jednorazowe odszkodowanie ustalone na podstawie ust. 9 i 11 dzieli się między uprawnionych w równych częściach.
13. Jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, zmniejsza się o kwotę jednorazowego odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wypłaconego temu ubezpieczonemu.

Art. 14.

1. Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który wskutek choroby jest niezdolny do pracy nieprzerwanie przez co najmniej 30 dni.
2. Zasiłek chorobowy przysługuje za okres czasowej niezdolności do pracy, jednak nie dłużej niż przez 180 dni.
3. Jeżeli po wyczerpaniu okresu zasiłkowego, o którym mowa w ust. 2, ubezpieczony jest nadal niezdolny do pracy, a w wyniku dalszego leczenia i rehabilitacji rokuje odzyskanie zdolności do pracy, zasiłek chorobowy przedłuża się na okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, jednak nie dłużej niż o dalsze 360 dni.
4. Zasiłek chorobowy, o którym mowa w ust. 2, przyznaje się i wypłaca na podstawie zaświadczenia o czasowej niezdolności do pracy wydanego przez lekarza, lekarza dentystę, felczera lub starszego felczera, upoważnionego przez Zakład na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.
5. Prezes Kasy zwraca Zakładowi koszty związane z wyprodukowaniem i dystrybucją druków zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy proporcjonalnie do liczby ubezpieczonych.
6. Zasiłek chorobowy z tytułu czasowej niezdolności do pracy, trwającej dłużej niż 180 dni, przyznaje się i wypłaca na podstawie orzeczenia wydanego w trybie określonym w art. 46.
7. Zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres:
  - 1) przebywania ubezpieczonego, na koszt Kasy, w zakładzie opieki zdrowotnej w celu rehabilitacji;
  - 2) po ustaniu ubezpieczenia.
8. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, po zasięgnięciu opinii Rady Rolników, może określić, w drodze rozporządzenia, wysokość zasiłku chorobowego oraz przypadki, w których zasiłek chorobowy przysługuje przy niezdolności do pracy trwającej nieprzerwanie krócej niż 30 dni, uwzględniając stan finansów funduszu składkowego.
9. Jeżeli nie określono wysokości zasiłku chorobowego w sposób, o którym mowa w ust. 8, wynosi on jedną trzydziestą emerytury podstawowej za każdy dzień niezdolności do pracy.

Art. 15.

1. Z tytułu urodzenia dziecka, a także z tytułu przyjęcia dziecka w wieku do jednego roku na wychowanie, jeżeli w tym czasie został złożony wniosek o przysposobienie, ubezpieczonemu przysługuje zasiłek macierzyński w wysokości czterokrotnej emerytury podstawowej. Jeżeli ubezpieczeniu podlegają oboje rodzice, zasiłek ten przysługuje im łącznie.
2. Na wniosek Rady Rolników minister właściwy do spraw rozwoju wsi może określić, w drodze rozporządzenia, korzystniejszy sposób ustalania wysokości zasiłku, o którym mowa w ust. 1.

Art. 15a.

1. Osobie, która została objęta ubezpieczeniem na wniosek, świadczenia przewidziane w art. 14 i 15, z wyjątkiem zasiłku chorobowego z tytułu wypadku przy

pracy rolniczej, przysługują, jeżeli okres podlegania ubezpieczeniu bezpośrednio przed wystąpieniem zdarzenia uzasadniającego nabycie prawa do świadczenia trwał nieprzerwanie co najmniej rok.

- 1a. Osobie, która podlega ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu z mocy ustawy, do okresu zasiłkowego, o którym mowa w art. 14 ust. 1 i 2, zalicza się okresy pobierania zasiłku chorobowego z innego ubezpieczenia społecznego.
2. (uchylony).

B. Ubezpieczenie emerytalno-rentowe

Art. 16.

1. Ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu podlega z mocy ustawy:

- 1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny;
- 2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1;
- 3) osoba pobierająca rentę strukturalną współfinansowaną ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- 4) małżonek osoby, o której mowa w pkt 3, jeżeli renta strukturalna współfinansowana ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej lub ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich wypłacana jest ze zwiększeniem na tego małżonka.

2. Ubezpieczeniem emerytalno-rentowym na wniosek obejmuje się:

- 1) innego rolnika lub domownika, który podlega ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu w pełnym zakresie, jeżeli złożono wniosek o objęcie go ubezpieczeniem emerytalno-rentowym;

[2) osobę, która podlegała ubezpieczeniu jako rolnik i zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej, nie nabywając prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia, jeżeli podlegała ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 50 kwartałów;]

<2) osobę, która podlegała ubezpieczeniu jako rolnik i zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej, nie nabywając prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia, jeżeli podlegała ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 12 lat i 6 miesięcy;>
- 3) osobę pobierającą rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy jako rentę okresową.

3. Przepisów ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1 i 2 nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Art. 17.

[1. Składka kwartalna za każdego ubezpieczonego wynosi 30 % emerytury podstawowej.]

nowe brzmienie pkt 2 w ust. 2 w art. 16 wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

zmiany w art. 17 wchodzi w życie jw.

- <1. Składka miesięczna za każdego ubezpieczonego wynosi 10 % emerytury podstawowej.>**
2. Za ubezpieczonego, o którym mowa w art. 5a, składka wynosi dwukrotność kwoty ustalonej w sposób określony w ust. 1.
- <3. W przypadku gdy okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu jest krótszy niż miesiąc, wysokość składki oblicza się proporcjonalnie do liczby dni podlegania ubezpieczeniu w tym miesiącu.**
4. Rolnik, którego gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 50 ha przeliczeniowych, opłaca dodatkową składkę miesięczną w wysokości:
- 1) 12 % emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych do 100 ha przeliczeniowych;
  - 2) 24 % emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 100 ha przeliczeniowych do 150 ha przeliczeniowych;
  - 3) 36 % emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 150 ha przeliczeniowych do 300 ha przeliczeniowych;
  - 4) 48 % emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 300 ha przeliczeniowych.
5. W przypadku zmiany obszaru użytków rolnych gospodarstwa rolnego powodującego zmianę wymiaru dodatkowej składki miesięcznej, o której mowa w ust. 4, rolnikowi obowiązany do opłacania tej składki wydaje się decyzję w tej sprawie.>

zmiany w art. 19
wchodzą w życie z
dn. 1.10.2009 r.
(Dz.U. z 2009 r. Nr
79, poz. 667)

Art. 18.

Świadczeniami z ubezpieczenia emerytalno-rentowego są:

- 1) emerytura rolnicza lub renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy;
- 2) renta rolnicza szkoleniowa;
- 3) renta rodzinna;
- 4) emerytura i renta z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin;
- 5) dodatki do emerytur i rent, o których mowa w pkt 1–4;
- 6) zasiłek pogrzebowy.

Art. 19.

1. Emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki:
- 1) osiągnął wiek emerytalny; wiek emerytalny kobiety wynosi 60 lat, a mężczyzny 65 lat;
  - [2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 100 kwartałów, z uwzględnieniem art. 20.]
- <2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20.>**

2. Emerytura rolnicza przysługuje także ubezpieczonemu rolnikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:
- 1) osiągnął wiek 55 lat, jeśli jest kobietą, albo 60 lat, jeśli jest mężczyzną;
[2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 120 kwartałów;]
  - <2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 30 lat;>**
  - 3) zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej.
- [3. Jeżeli zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej jest spowodowane wywłaszczeniem gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, ich zbyciem na cel uzasadniający wywłaszczenie albo trwałym wyłączeniem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, użytków rolnych z produkcji rolniczej z przyczyn niezależnych od rolnika, warunek przewidziany w ust. 2 pkt 2 uważa się za spełniony, jeżeli rolnik podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 50 kwartałów.]*
- <3. Jeżeli zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej jest spowodowane wywłaszczeniem gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, ich zbyciem na cel uzasadniający wywłaszczenie albo trwałym wyłączeniem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, użytków rolnych z produkcji rolniczej z przyczyn niezależnych od rolnika, warunek przewidziany w ust. 2 pkt 2 uważa się za spełniony, jeżeli rolnik podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 12 lat i 6 miesięcy.>**
4. (uchylony).

Art. 20.

1. Do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy:
  - 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990;
  - 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.;
  - 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.
2. Okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.
3. Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.

Art. 21.

1. Renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który łącznie spełnia następujące warunki:
  - 1) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez wymagany okres, o którym mowa w ust. 2;
  - 2) jest trwale lub okresowo całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym;

- 3) całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w okresie podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu lub w okresach, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1 i 2, lub nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

[2. Warunek podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez wymagany okres uważa się za spełniony, jeżeli okres ubezpieczenia emerytalno-rentowego ubezpieczonego wynosi co najmniej:

- 1) 4 kwartały – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku do 20 lat;
- 2) 8 kwartałów – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 20 lat do 22 lat;
- 3) 12 kwartałów – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 22 lat do 25 lat;
- 4) 16 kwartałów – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 25 lat do 30 lat;
- 5) 20 kwartałów – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 30 lat.]

<2. Warunek podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez wymagany okres uważa się za spełniony, jeżeli okres ubezpieczenia emerytalno-rentowego ubezpieczonego wynosi co najmniej:

- 1) rok – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku do 20 lat;
- 2) 2 lata – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 20 lat do 22 lat;
- 3) 3 lata – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 22 lat do 25 lat;
- 4) 4 lata – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 25 lat do 30 lat;
- 5) 5 lat – jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała w wieku powyżej 30 lat.>

3. Przy ustalaniu okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu zgodnie z ust. 2 stosuje się odpowiednio art. 20 ust. 1 i 2.

4. Jeżeli całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, warunek, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, uważa się za spełniony, jeżeli ubezpieczony posiada jakikolwiek okres ubezpieczenia emerytalno-rentowego, który obejmuje dzień wypadku lub dzień zachorowania na rolniczą chorobę zawodową.

5. Za całkowicie niezdolnego do pracy w gospodarstwie rolnym uważa się ubezpieczonego, który z powodu naruszenia sprawności organizmu utracił zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym.

6. Całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym uznaje się za trwałą, jeżeli ubezpieczony nie rokuje odzyskania zdolności do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym.

7. Całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym uznaje się za okresową, jeżeli ubezpieczony rokuje odzyskanie zdolności do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym.

nowe brzmienie ust. 2 i 8 w art. 21 wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

[8. Okres 20 kwartałów, o których mowa w ust. 2 pkt 5, powinien przypadać w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku o przyznanie renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy.]

<8. Okres 5 lat, o których mowa w ust. 2 pkt 5, powinien przypadać w okresie ostatnich 10 lat przed złożeniem wniosku o przyznanie renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy.>

[Art. 21a.

Przy ustalaniu liczby kwartałów podlegania ubezpieczeniu zalicza się cały kwartał, w którym powstało ubezpieczenie. To samo dotyczy kwartału, w którym ubezpieczenie ustało.]

<Art. 21a.

Przy ustalaniu liczby lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu dodaje się poszczególne okresy podlegania ubezpieczeniu obejmujące lata, miesiące i dni. Okresy niepełnych miesięcy podlegania ubezpieczeniu oblicza się w dniach. Sumę dni zamienia się na miesiące, przyjmując za miesiąc 30 dni kalendarzowych; sumę miesięcy zamienia się na lata, przyjmując pełne 12 miesięcy za jeden rok.>

Art. 21b.

1. Ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 21, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na trwałą całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, przysługuje przez okres 6 miesięcy renta rolnicza szkoleniowa.
2. Osobę, której przyznano rentę rolniczą szkoleniową, Kasa kieruje do powiatowego urzędu pracy w celu poddania przekwalifikowaniu zawodowemu.
3. Okres 6 miesięcy, o którym mowa w ust. 1, ulega wydłużeniu na czas niezbędny do przekwalifikowania zawodowego, nie dłużej niż do 36 miesięcy.
4. Przedłużenie prawa do renty rolniczej szkoleniowej następuje na wniosek starosty.
5. Koszty przekwalifikowania zawodowego rencisty w okresie pobierania renty rolniczej szkoleniowej są finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Art. 22.

1. Rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy przyznaje się jako rentę stałą, jeżeli całkowita niezdolność ubezpieczonego do pracy w gospodarstwie rolnym jest trwała i nie orzeczono celowości przekwalifikowania zawodowego. W pozostałych przypadkach renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jako renta okresowa przez okres wskazany w decyzji Prezesa Kasy lub do czasu objęcia rencisty innym ubezpieczeniem społecznym.
2. Prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, które ustało z powodu ustąpienia całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od dnia ustania prawa do renty ubez-

nowe brzmienie art. 21a wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

pieczony ponownie stał się całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym.

3. Osobom pobierającym renty rolnicze z tytułu niezdolności do pracy, które osiągnęły wiek 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, przyznaje się z urzędu emeryturę rolniczą w wysokości nie niższej od dotychczas pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli osoba ta spełnia warunki określone w art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy.
4. Wysokość emerytury, o której mowa w ust. 3, może być niższa od dotychczas pobieranej renty, jeżeli jej zmniejszenie wynika z wyłączenia okresów, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 3.

Art. 23. (uchylony).

Art. 24.

Emerytura rolnicza, renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy oraz renta rolnicza szkoleniowa składa się z części składkowej i części uzupełniającej, ustalonych zgodnie z art. 25 i 26. Dla każdej z tych części ustala się wskaźnik wymiaru.

Art. 25.

1. Część składkową ustala się przyjmując po 1 % emerytury podstawowej za każdy rok podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, z uwzględnieniem ust. 2–7. Niepełne lata przelicza się odpowiednio, z uwzględnieniem art. 21a.
2. Do liczby lat, o których mowa w ust. 1, dolicza się liczbę lat:
  - 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w okresie od dnia 1 stycznia 1983 r. do dnia 31 grudnia 1990 r.;
  - 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym w okresie od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 31 grudnia 1982 r., za który była opłacana składka na Fundusz Emerytalny Rolników;
  - 3) (uchylony);
  - 4) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym – bez podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu – po ukończeniu 16. roku życia, przypadających przed dniem 1 lipca 1977 r., jednak nie wcześniej niż 25 lat przed spełnieniem warunków nabycia prawa do emerytury rolniczej lub renty inwalidzkiej rolniczej.
- 2a. Do liczby lat, o których mowa w ust. 1, dolicza się również liczbę lat:
  - 1) podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu przed dniem 1 stycznia 1999 r. oraz podlegania zaopatrzeniu emerytalnemu przepadającemu po tej dacie,
  - 2) działalności kombatanckiej, działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresy zaliczane do okresów tej działalności oraz podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, określone w przepisach o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,

- 3) odbywania czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo zastępczych form tej służby, przypadających przed dniem 1 stycznia 1999 r.
- jeżeli z tego tytułu ubezpieczonemu nie przyznano emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.
- 2b. Przepisu ust. 2a nie stosuje się przy ustalaniu wysokości emerytury rolniczej dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.
3. Jeżeli w okresie, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, za rolnika i jego małżonka opłacono roczną składkę na ubezpieczenie społeczne rolników indywidualnych i członków ich rodzin w wysokości wyższej niż 120 % przeciętnej emerytury podstawowej w danym roku, zamiast jednego roku przyjmuje się okres dłuższy, odpowiadający wskaźnikowi indywidualnego wymiaru składki w danym roku. Wskaźnik ten oblicza się w następujący sposób:
- 1) kwotę opłaconej składki rocznej wymierzonej od hektarów przeliczeniowych i działów specjalnych oraz od osób ubezpieczonych w danym gospodarstwie rolnym, z wyjątkiem domowników, dzieli się przez liczbę tych osób; przy ustalaniu kwoty opłaconej składki wlicza się również kwoty przyznanych ulg i zwolnień, nie wlicza się jednak nie opłaconej części składki za 1990 r., jeżeli jej opłacenie było dobrowolne;
  - 2) tak obliczoną kwotę dzieli się przez 120 % przeciętnej emerytury podstawowej w danym roku.
4. Okresy, o których mowa w ust. 2a pkt 1, przelicza się w wymiarze półtorakrotnym. Nie dotyczy to jednak okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pobierania świadczeń dla bezrobotnych.
5. Za każdy rok przypadający w okresie, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, przyjmuje się 0,5 % emerytury podstawowej.
- [6. Jeżeli uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu łącznie z okresami, o których mowa w ust. 2 i 2a, krócej niż przez 20 kwartałów, przyjmuje się, że okres opłacania składki wynosi 20 kwartałów.]*
- <6. Jeżeli uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu łącznie z okresami, o których mowa w ust. 2 i 2a, krócej niż przez 5 lat, przyjmuje się, że okres opłacania składki wynosi 5 lat.>**
7. Przepisu ust. 6 nie stosuje się, jeżeli całkowita niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej. W takim przypadku uprawnionemu do okresu opłacania składki dolicza się okres dzielący go od osiągnięcia wieku 60 lat.
8. Minister Pracy i Polityki Socjalnej ogłosi w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przeciętną roczną wysokość emerytury podstawowej w latach 1983–1990.

nowe brzmienie ust. 6 w art. 25 wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

Art. 26.

1. Część uzupełniająca wynosi 95 % emerytury podstawowej, jeżeli liczba lat przyjęta do ustalenia części składkowej, lecz bez uwzględnienia skutków art. 25 ust. 3, jest mniejsza od 20; przy każdym pełnym roku od 20 lat część uzupełniająca zmniejsza się o 0,5 % emerytury podstawowej.

2. Część uzupełniająca nie może wynosić mniej niż 85 % emerytury podstawowej, a suma części uzupełniającej i części składkowej nie może być mniejsza od emerytury podstawowej, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli rolnik nabywa prawo do emerytury rolniczej w wieku o 5 lat niższym od wieku emerytalnego, określoną w myśl ust. 1 część uzupełniająca zmniejsza się o 25 % emerytury podstawowej. Tak ustaloną część uzupełniająca zwiększa się o 5 % emerytury podstawowej po upływie każdego roku dzielącego uprawnionego od wieku emerytalnego.

Art. 27.

1. Do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia przysługuje dodatek pielęgnacyjny na zasadach i w wysokości określonej w przepisach emerytalnych.
  - 1a. W razie zbiegu prawa do dodatku pielęgnacyjnego, o którym mowa w ust. 1, z prawem do dodatku pielęgnacyjnego przysługującego do emerytury, ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1, art. 24a lub art. 184 przepisów emerytalnych, dodatek pielęgnacyjny wypłaca się wraz z emeryturą z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.
2. Do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia przysługuje również dodatek z tytułu pracy przymusowej po dniu 1 września 1939 r. w wysokości 2 % emerytury podstawowej za każdy rok takiej pracy.
3. Dodatek, o którym mowa w ust. 2, dolicza się do części składkowej emerytury lub renty rolniczej, uwzględniając jego wysokość przy ustalaniu wskaźnika wymiaru części składkowej.
4. Do emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin przysługuje zwiększenie za okresy, o których mowa w art. 25 ust. 2a pkt 2 i 3, w wysokości 1 % emerytury podstawowej za każdy rok przypadający w tych okresach, jeżeli z tego tytułu uprawnionemu nie przyznano emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.
5. Zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, dolicza się do emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin i ustala się ponownie wskaźnik wymiaru tego świadczenia.

Art. 28.

1. Wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2–8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą.
2. Zawieszenie wypłaty dotyczy:
  - 1) części uzupełniającej emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy,
  - 2) emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w części równej 95 % emerytury podstawowej– i obejmuje całość lub określony ułamek tej części świadczenia; ilekroć w ust. 3 i 5–7 jest mowa o zawieszeniu wypłaty w całości, w połowie albo w jednej czwartej – rozumie się odpowiednio zawieszenie wypłaty tej części świadczenia, jej połowy albo jednej czwartej.

3. Wyplata ulega zawieszeniu w calosci, jezeli emeryt lub rencista nie zaprzestal prowadzenia dzialalnosci rolniczej, z zastrzezeniem ust. 5-7, 9 i 10.
4. Uznaje sie, ze emeryt lub rencista zaprzestal prowadzenia dzialalnosci rolniczej, jezeli ani on, ani jego malzonek nie jest wlascicielem (wspolwlascicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisow o podatku rolnym i nie prowadzi dzialu specjalnego, nie uwzgledniajac:
  - 1) gruntow wydzierzawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej co najmniej na 10 lat i zgloszonej do ewidencji gruntow i budynkow, osobie niebedacej:
    - a) malzonkiem emeryta lub rencisty,
    - b) jego zstepnym lub pasierbem,
    - c) osoba pozostajaca z emerytem lub rencista we wspolnym gospodarstwie domowym,
    - d) malzonkiem osoby, o ktorej mowa w lit. b lub c;
  - 2) gruntow trwale wykluczonych z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisow, w tym zalesionych gruntow rolnych;
  - 3) gruntow i dzialow specjalnych nalezacych do malzonka, z ktorym emeryt lub rencista zawarł związek malzenski po ustaleniu prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia;
  - 4) wlasnosci (udzialu we wspolwlasnosci) nieustalonej odpowiednimi dokumentami urzedowymi, jezeli grunty bedace przedmiotem tej wlasnosci (wspolwlasnosci) nie znajduja sie w posiadaniu rolnika lub jego malzonka.
5. Jezeli emeryt lub rencista jest dlugotrwale niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy rolniczej albo rolniczej choroby zawodowej, wyplata swiadczenia przez okres dwuch lat od tego wypadku albo od zachorowania na te chorobe ulega zawieszeniu tylko w polowie.
6. Wyplata ulega zawieszeniu w polowie, jezeli:
  - 1) emeryt lub rencista prowadzi dzialalnosc rolnicza z malzonkiem, ktory nie ma ustalonego prawa do emerytury albo renty i nie speinia warunkow do uzyskania emerytury rolniczej albo renty rolniczej z tytulou niezdolnosci do pracy, jezeli malzonek ten podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z mocy ustawy;
  - 2) rencista pobiera okresowa rente rolnicza z tytulou niezdolnosci do pracy, nie dluzej jednak niz przez dwa lata.
7. Wyplata ulega zawieszeniu w jednej czwartej, jezeli:
  - 1) emeryt lub rencista nie zawarł umowy z nastepca stosownie do przepisow rozdzialu 7 i nie ma mozliwosci sprzedazy nieruchomosci wchodzacych w sklad gospodarstwa rolnego co najmniej po cenie odpowiadajacej ich oszacowaniu wedlug przepisow o gospodarowaniu nieruchomosciami rolnymi Skarbu Panstwa albo
  - 2) trwaja czynnosci zmierzajace do wywlaszczenia tych nieruchomosci, ich wykupu na cel uzasadniajacy wywlaszczenie albo do trwalego wykluczenia gruntow z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisow lub
  - 3) nieruchomosci te sa polozone w strefie ochronnej lub na innym obszarze specjalnym, utworzonym na podstawie odrębnych przepisow w związku z

wprowadzeniem ograniczeń w użytkowaniu gruntów rolnych albo w celach ochronnych.

8. Jeżeli wypłata ulega zawieszeniu w myśl ust. 3 lub 5, zawiesza się w całości wypłatę dodatku pielęgnacyjnego, przysługującego z tytułu ukończenia 75 lat.
9. W przypadku podjęcia działalności rolniczej na gruntach:
  - 1) nabytych w drodze dziedziczenia lub
  - 2) uprzednio wydzierżawionych co najmniej na 10 lat, jeżeli dzierżawa ustała wcześniej z przyczyn niezależnych od wydzierżawiającego, lub
  - 3) odzyskanych w wyniku rozwiązania – z przyczyn niezależnych od uprawnionego – umowy, na podstawie której uprzednio zbył on te grunty, albo w wyniku uchylenia lub stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej– wypłata nie ulega zawieszeniu przez okres jednego roku.
10. W przypadku zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej polegającej na przekazaniu gospodarstwa rolnego w formie aktu notarialnego osobie niepełnoletniej wypłata ulega zawieszeniu w całości do czasu osiągnięcia przez tę osobę 18 lat.

Art. 28a.

1. Wypłata renty rolniczej szkoleniowej ulega zawieszeniu w części uzupełniającej w przypadku osiągnięcia przez uprawnionego przychodu z działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego zgodnie z przepisami emerytalnymi, bez względu na wysokość tego przychodu.
2. Prawo do renty rolniczej szkoleniowej ustaje:
  - 1) od dnia podjęcia zatrudnienia, wykonywania prac interwencyjnych lub robót publicznych lub od dnia, gdy uprawniony odmówił, bez uzasadnionej przyczyny, przyjęcia propozycji zatrudnienia złożonej przez powiatowy urząd pracy;
  - 2) od dnia otrzymania przez Kasę zawiadomienia od starosty o braku możliwości przekwalifikowania uprawnionego do innego zawodu lub o braku możliwości przedstawienia propozycji odpowiedniego zatrudnienia w terminie 6 miesięcy od dnia ukończenia szkolenia, nie później niż w okresie 36 miesięcy pobierania tej renty;
  - 3) od dnia otrzymania przez Kasę zawiadomienia od starosty o tym, że uprawniony nie poddaje się przekwalifikowaniu zawodowemu.

Art. 29.

1. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny zmarłego:
  - 1) emeryta lub rencisty mającego ustalone prawo do emerytury albo renty rolniczej z ubezpieczenia;
  - 2) ubezpieczonego, który w chwili śmierci spełniał warunki do uzyskania emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy; przyjmuje się, że był on całkowicie niezdolny do pracy w gospodarstwie rolnym.
2. Do renty rodzinnej są uprawnieni następujący członkowie rodziny zmarłego:
  - 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione,

- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności – także w ramach rodziny zastępczej – wnuki, rodzeństwo i inne dzieci,
  - 3) małżonek (wdowa, wdowiec),
  - 4) rodzice
- jeżeli spełniają warunki do uzyskania takiej renty w myśl przepisów emerytalnych.

Art. 30.

1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna renta rodzinna.
2. Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest jedna osoba, renta wynosi 85 % emerytury podstawowej ze zwiększeniem o:
  - 1) 50 % nadwyżki – ponad kwotę emerytury podstawowej – emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin, jaka przysługiwała zmarłemu w chwili śmierci, albo
  - 2) 50 % części składkowej emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, która przysługiwała lub przysługiwałaby zmarłemu w chwili śmierci

– z tym że renta rodzinna nie może być niższa od emerytury podstawowej.
3. Za każdą następną osobę uprawnioną wysokość renty rodzinnej, ustalonej w sposób określony w ust. 2, zwiększa się o 5 %.
4. Rentę rodzinną, wyliczoną na podstawie ust. 2 i 3, zwiększa się o 10 %, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej.
- 4a. Renta rodzinna nie może być wyższa od kwoty świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu, i nie może być niższa od emerytury podstawowej.
5. Wysokość renty rodzinnej ustala się za pomocą wskaźnika wymiaru.
6. Renta rodzinna ulega podziałowi między uprawnionych na równe części, jeżeli:
  - 1) do renty są uprawnione osoby małoletnie, nad którymi opiekę sprawują różne osoby;
  - 2) pełnoletni członek rodziny uprawniony do renty żąda jej podziału;
  - 3) zachodzą inne okoliczności uzasadniające podział renty.

Art. 31.

1. Do renty rodzinnej przysługuje dodatek przewidziany w art. 27 ust. 1 oraz dodatek dla sieroty zupełnej.
2. Dodatek dla sieroty zupełnej przysługuje w wysokości określonej w przepisach emerytalnych.
3. (uchylony).

Art. 32.

Wypłata renty rodzinnej, przysługującej osobie pełnoletniej, ulega zawieszeniu, jeżeli uprawniony prowadzi działalność rolniczą. Przepisy art. 28 ust. 3, 4 i 6–10 oraz art. 34 stosuje się odpowiednio.

Art. 33.

1. W razie zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty na podstawie ustawy, uprawnionemu przyznaje się jedno świadczenie – wyższe lub wybrane przez uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 22 ust. 3 i 4.
2. W razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4.
- 2a. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do osób uprawnionych jednocześnie do emerytury rolniczej oraz do emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ust. 1, art. 24a lub art. 184 przepisów emerytalnych.
- 2b. Uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo renty rodzinnej z ubezpieczenia i do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych traci prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo renty rodzinnej z ubezpieczenia, chyba że zanim wystąpi z wnioskiem o prawo do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych złoży oświadczenie, że wybiera rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy albo rentę rodzinną z ubezpieczenia. W przypadku złożenia tego oświadczenia środki zgromadzone na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym są przekazywane przez ten fundusz, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Oświadczenie o wyborze świadczenia jest ostateczne i nie przysługuje od niego prawo odstąpienia.
- 2c. W przypadku gdy uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy nie spełnia warunków do emerytury rolniczej na podstawie art. 22 ust. 3, Kasa wzywa uprawnionego do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, w terminie co najmniej 3 miesięcy przed osiągnięciem wieku emerytalnego, do złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 2b.
- 2d. Kasa wzywa uprawnionego do renty rodzinnej z ubezpieczenia, w terminie co najmniej 3 miesięcy przed osiągnięciem wieku emerytalnego, do złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 2b.
3. (uchylony).
4. Odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia z prawem do:
  - 1) renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
  - 2) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 371, z późn. zm.²⁾);
  - 3) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy albo wskutek choroby zawodowej;
  - 4) świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej.

---

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 181, poz. 1515, z 2003 r. Nr 72, poz. 658, z 2004 r. Nr 46, poz. 444 i Nr 281, poz. 2779, z 2005 r. Nr 163, poz. 1362, z 2006 r. Nr 170, poz. 1217 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 658 i Nr 166, poz. 1172.

Art. 34.

1. Prawo do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega zawieszeniu na zasadach określonych w przepisach emerytalnych. W takim przypadku nie zawieszają się jednak wypłaty części składkowej emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo nadwyżki emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin ponad 95 % emerytury podstawowej.
2. Przy stosowaniu zawieszenia prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia, zgodnie z ust. 1, nie bierze się pod uwagę dochodów z działalności rolniczej.

Art. 35.

1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która poniosła koszty pogrzebu po śmierci:
  - 1) ubezpieczonego, nie wyłączając osoby podlegającej tylko ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu;
  - 2) uprawnionego do emerytury lub renty z ubezpieczenia;
  - 3) członka rodziny osoby, o której mowa w pkt 1 lub 2, pozostającego na jej utrzymaniu i spełniającego warunki do renty rodzinnej;
  - 4) osoby, która w dniu śmierci nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia, lecz spełniała warunki do jej przyznania i pobierania.
2. Jeżeli koszty pogrzebu poniosło kilka osób, zasiłek pogrzebowy ulega podziałowi między te osoby proporcjonalnie do poniesionych kosztów.
3. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości określonej w przepisach emerytalnych.
4. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego na podstawie ustawy z prawem do zasiłku pogrzebowego na podstawie odrębnych przepisów, przyznaje się zasiłek pogrzebowy na podstawie odrębnych przepisów.

Rozdział 3**Postępowanie w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczenia****Art. 36.**

1. Prezes Kasy wydaje decyzje w sprawach:
  - 1) podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia, a także wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie;
  - <1a) zmiany warunków ubezpieczenia, a także stwierdzenia obowiązku opłacania składki, o której mowa w art. 17 ust. 2;**
  - 1b) stwierdzenia obowiązku opłacania dodatkowej składki miesięcznej, o której mowa w art. 17 ust. 4;>**
  - 2) (uchylony);
  - 2a) przedłużenia prawa do renty rolniczej szkoleniowej;
  - 3) ustalenia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia i ich indywidualnego wymiaru;
  - 4) zawieszenia prawa do świadczeń;

dodane pkt 1a i 1b w
ust. 1 w art. 36
wchodzą w życie z
dn. 1.10.2009 r.
(Dz.U. z 2009 r. Nr
79, poz. 667)

- 5) zawieszenia lub wstrzymania wypłaty świadczeń oraz wznowienia zawieszonych lub wstrzymanej wypłaty;
  - 6) zwrotu nienależnie pobranych świadczeń;
  - 7) przyznania odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczeń;
  - 8) potrącenia składek na ubezpieczenie lub innych należności ze świadczeń z ubezpieczenia;
  - 9) wymierzania i pobierania składek na ubezpieczenie zdrowotne, z zastrzeżeniem ust. 1a;
  - 10) o których mowa w art. 41a i 55.
- 1a. Decyzje, o których mowa w ust. 1 pkt 9, Prezes Kasy wydaje w sprawach spornych.
2. Prezes Kasy może upoważniać do wydawania decyzji w sprawach, o których mowa w ust. 1, pracowników Kasy. Ponadto Prezes Kasy i Prezes Zakładu mogą postanowić, że określone decyzje będą wydawane, z upoważnienia Prezesa Kasy, przez pracowników Zakładu.
  3. Od decyzji w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 1–9, a także w przypadku niewydania decyzji przysługuje odwołanie do sądu w terminach i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.
  4. Wniesienie odwołania do sądu od decyzji ustalającej podleganie ubezpieczeniu i obowiązek opłacania należności z tytułu składek na to ubezpieczenie nie wstrzymuje wykonania tej decyzji.

Art. 37.

1. Rolnik jest obowiązany, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności.
2. Osoba pobierająca świadczenia z ubezpieczenia jest obowiązana, nie czekając na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszać Kasie okoliczności mające wpływ na wysokość i prawo pobierania tych świadczeń.
3. Organy prowadzące ewidencję gruntów i budynków, organy podatkowe, organy prowadzące księgi wieczyste, Zakład, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego są obowiązane udzielać nieodpłatnie Kasie informacji niezbędnych do ustalenia okoliczności mających znaczenie w sprawach z zakresu ubezpieczenia.
4. Kasa jest uprawniona do nieodpłatnego korzystania z danych zgromadzonych w:
  - 1) Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności;
  - 2) zbiorach meldunkowych;
  - 3) krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych.

Art. 38.

Przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu domniemywa się, że:

- 1) właściciel gruntów zaliczonych do użytków rolnych lub dzierżawca takich gruntów, jeżeli dzierżawa jest zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków, prowadzi działalność rolniczą na tych gruntach;
- 2) podatnik podatku rolnego lub podatku od dochodu z działów specjalnych prowadzi działalność rolniczą w rozmiarze wynikającym z zakresu opodatkowania;
- 3) jeżeli własność lub dzierżawa gruntów, o których mowa w pkt 1, przysługuje kilku osobom lub jeżeli obowiązek podatkowy, o którym mowa w pkt 2, ciąży na kilku osobach – każda z tych osób uczestniczy w prowadzeniu działalności rolniczej;
- 4) osoba bliska rolnikowi, spełniająca warunki określone w art. 6 pkt 2 lit. a i b, stale pracuje w gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy – jeżeli okoliczność ta została stwierdzona zgodnym oświadczeniem rolnika i tej osoby.

Art. 39.

1. Decyzją ustalającą podleganie ubezpieczeniu można objąć wszystkich ubezpieczonych, za których składkę opłaca ten sam rolnik.
2. Decyzja ustalająca podleganie ubezpieczeniu powinna zawierać w szczególności:
  - 1) określenie rodzaju ubezpieczenia;
  - 2) określenie początkowej daty podlegania ubezpieczeniu;
  - 3) określenie zasad obliczania składek oraz sposobu ich opłacania i obowiązujących terminów płatności;
  - 4) wskazanie rolnika zobowiązanego do opłacania składek albo osób zobowiązanych solidarnie;
  - 5) określenie kwoty należności z tytułu składek wynikającej z objęcia ubezpieczeniem i terminu zapłaty.
3. (uchylony).

[4. W razie zmiany stanu faktycznego lub stanu prawnego, na podstawie którego wydano decyzję o ustaleniu podlegania ubezpieczeniu, wydaje się nową decyzję. Jeżeli jednak zmianie ulegnie wysokość kwartalnych składek, rolnikowi obowiązującemu do ich opłacania doręcza się informację w tej sprawie.]

<4. W razie zmiany stanu faktycznego lub stanu prawnego, na podstawie którego wydano decyzję o ustaleniu podlegania ubezpieczeniu, wydaje się nową decyzję w tej sprawie. Jeżeli jednak zmianie ulegnie jedynie wysokość miesięcznych składek, rolnikowi obowiązującemu do ich opłacania doręcza się informację w tej sprawie.>

nowe brzmienie ust. 4 w art. 39 wchodzi w życie z dn. 1.10.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 79, poz. 667)

Art. 39a.

1. Odbierający oświadczenie, o którym mowa w art. 5a, pracownik Kasy poucza rolnika o skutkach prawnych tego oświadczenia i umieszcza stosowną informację na wydanej decyzji.
2. Kasa niezwłocznie przekazuje właściwemu oddziałowi Zakładu odpis decyzji stwierdzającej podleganie ubezpieczeniu przez osobę, o której mowa w art. 5a, lub ustanie ubezpieczenia takiej osoby.

3. Kasa niezwłocznie przekazuje właściwemu oddziałowi Zakładu oświadczenie przewidziane w art. 5a.
4. (uchylony).

Art. 40.

1. Składki na ubezpieczenie opłaca się co kwartał. Termin płatności przypada ostatniego dnia pierwszego miesiąca danego kwartału, z zastrzeżeniem art. 50.
- 1a. Jeżeli decyzja, w której określono wysokość zobowiązań z tytułu składek, nie została doręczona co najmniej na 14 dni przed ustawowym terminem płatności, o którym mowa w ust. 1, obowiązuje termin płatności wynoszący 14 dni od dnia doręczenia tej decyzji.
2. Jeżeli wysokość składki jest uzależniona od wysokości emerytury podstawowej, przy obliczaniu wysokości składki przyjmuje się kwotę emerytury podstawowej obowiązującą w ostatnim miesiącu poprzedniego kwartału.

Art. 40a.

1. Od składek nieopłaconych w terminie przez rolnika pobiera się od rolnika odsetki za zwłokę, na zasadach i w wysokości określonej w dziale III rozdział 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.³⁾).
2. Odsetek za zwłokę nie nalicza się, jeżeli ich wysokość nie przekracza 6,60 zł.

Art. 41.

1. Kasa dokonuje poboru składek na ubezpieczenie.
2. Jeżeli pobór składki następuje w gotówce, inkasentem może być pracownik Kasy lub Zakładu albo inna upoważniona osoba. Jeżeli czynności inkasa nie należą do zakresu obowiązków pracownika, inkasentowi przysługuje prowizja na zasadach określonych w umowie z Kasą.
3. Inkasent jest obowiązany informować rolnika o sposobie obliczania wysokości składki.

Art. 41a.

1. Prezes Kasy lub upoważniony przez niego pracownik Kasy, w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem zainteresowanego, na jego wniosek, uwzględniając możliwości płatnicze wnioskodawcy oraz stan finansów funduszu emerytalno-rentowego i składkowego, może:
  - 1) odroczyć termin płatności należności z tytułu składek na ubezpieczenie, rozłożyć ich spłatę na raty lub umorzyć w całości lub w części;
  - 2) umorzyć należności Kasy z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub części.

---

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 85, poz. 727, Nr 86, poz. 732 i Nr 143, poz. 1199, z 2006 r. Nr 66, poz. 470, Nr 104, poz. 708, Nr 143, poz. 1031, Nr 217, poz. 1590 i Nr 225, poz. 1635 oraz z 2007 r. Nr 112, poz. 769, Nr 120, poz. 818, Nr 192, poz. 1378 i Nr 225, poz. 1671.

2. Prezes Kasy lub upoważniony przez niego pracownik Kasy może także, z urzędu, umorzyć część lub całość należności z tytułu składek, w przypadku ich całkowitej nieściągalności, która zachodzi, gdy:
  - 1) w wyniku postępowania egzekucyjnego lub na podstawie posiadanych dokumentów stwierdzono, że dłużnik nie posiada źródeł dochodu i majątku, z którego można dochodzić należności, oraz brak jest możliwości przeniesienia odpowiedzialności;
  - 2) dłużnik zmarł, nie pozostawiając majątku, z którego można by dochodzić należności, i jednocześnie nie ma możliwości przeniesienia odpowiedzialności;
  - 3) kwota należności nie przekracza pięciokrotnej wartości upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym;
  - 4) jest oczywiste, że w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym należności nie uzyska się kwoty przewyższającej koszty postępowania egzekucyjnego.
3. Umorzenie składek powoduje również umorzenie odsetek za zwłokę w całości lub w takiej części, w jakiej zostały umorzone składki, oraz powoduje umorzenie należnych Kasie kosztów upomnienia.
4. Od należności z tytułu składek, których spłatę rozłożono na raty, nie nalicza się odsetek za zwłokę, począwszy od następnego dnia po wpływie wniosku.
5. Jeżeli dłużnik nie opłaci w terminie odroczonej składki lub ustalonych przez Kasę rat, kwota niezapłaconych składek staje się wymagalna wraz z odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia następującego po dniu, w którym upływa termin płatności wynikający z art. 40.
6. W razie dokonywania wpłat na poczet rat, na jakie została rozłożona należność z tytułu składek, wpłatę zalicza się na poczet składek o najwcześniejszym terminie płatności i należnych od nich odsetek za zwłokę.

Art. 41b.

1. Należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 2–7.
2. Nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki do wysokości zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia.
3. Bieg terminu przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu od dnia podjęcia decyzji o rozłożeniu należności na raty lub odroczeniu terminu płatności, do dnia terminu płatności odroczonej należności z tytułu składek lub ostatniej raty, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Jeżeli w ustalonym terminie dłużnik nie zapłacił którejkolwiek z rat, na jakie została rozłożona należność, bieg terminu przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu od dnia podjęcia decyzji o rozłożeniu należności na raty, do dnia podjęcia decyzji o wygaśnięciu decyzji o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek.
5. Bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od dnia podjęcia pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony, do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego.

6. Bieg terminu przedawnienia przerywa ogłoszenie upadłości. Po przerwaniu bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się na nowo od dnia następującego po dniu uprawomocnienia się postanowienia o ukończeniu postępowania upadłościowego lub jego umorzeniu.
7. Przedawnienie należności z tytułu składek wynikających z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej lub następcy prawnego następuje po upływie 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym decyzja została wydana.
8. Bieg terminu przedawnienia zawiesza się, jeżeli wydanie decyzji jest uzależnione od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia trwa do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak niż 2 lata.
9. Bieg przedawnienia terminu, o którym mowa w ust. 1, ulega zawieszeniu od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy.
10. Nadpłacone lub nienależnie opłacone składki podlegają z urzędu zaliczeniu na poczet zaległych lub bieżących składek, a w razie ich braku – na poczet przyszłych składek, chyba że płatnik złoży wniosek o zwrot składek.
11. Nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nie podlegają zwrotowi, jeżeli od dnia ich opłacenia upłynęło 10 lat.
12. Kasa zawiadamia płatnika o kwocie nadpłaconych lub nienależnie opłaconych składek podlegających zwrotowi, jeżeli są one wyższe od kwoty, o której mowa w ust. 15.
13. Płatnik może, w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 12, złożyć wniosek o zwrot nadpłaconych lub nienależnie opłaconych składek.
14. W przypadku braku przyszłych należności z tytułu składek, nadpłacone lub nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi z urzędu.
15. Nie podlegają zwrotowi nadpłacone lub nienależnie opłacone składki nieprzekraczające równowartości sumy kosztów powiadomienia płatnika o nadpłacie listem poleconym oraz kosztów jej zwrotu.

Art. 42.

Kasa prowadzi ewidencję okresów podlegania ubezpieczeniu i opłacania składek za każdego ubezpieczonego. Osoba zainteresowana ma prawo wglądu do ewidencji w zakresie dotyczącym jej spraw oraz zgłaszania uwag i zastrzeżeń.

Art. 43.

1. Kasa wydaje legitymacje dla ubezpieczonych, emerytów, rencistów oraz członków ich rodzin.
2. Prezes Kasy określa szczegółowe zasady wydawania legitymacji, o których mowa w ust. 1, oraz dokonywania w nich wpisów.

Art. 44.

1. Prawo do świadczeń z ubezpieczenia ustala się na wniosek osoby zainteresowanej albo innej osoby mającej interes prawny w ustaleniu tego prawa.
2. Prawo do świadczeń z ubezpieczenia lub ich wysokość ustala się ponownie, na wniosek osoby zainteresowanej albo z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedstawione nowe dowody lub ujawnione nowe okoliczności, mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.
3. Zmiany w indywidualnym wymiarze świadczeń z ubezpieczenia, wynikające ze zmian w przepisach prawa, ustala się z urzędu.
4. Zawieszenie prawa do świadczeń oraz zawieszenie lub wstrzymanie ich wypłaty stosuje się z urzędu.
5. Wznowienie zawieszanej lub wstrzymanej wypłaty świadczenia bądź jego części następuje na wniosek.

Art. 45.

1. O zaistnieniu wypadku przy pracy rolniczej poszkodowany, rolnik, domownik lub inna osoba są zobowiązane zawiadomić Kasę bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia jego zaistnienia.
2. Jeżeli zachodzi przypuszczenie, że poszkodowany w chwili wypadku był w stanie nietrzeźwym lub pod wpływem środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych środków o podobnym działaniu, lekarz udzielający pierwszej pomocy kieruje poszkodowanego na badania niezbędne do ustalenia ich zawartości w organizmie. Poszkodowany jest obowiązany poddać się temu badaniu. Odmowa poddania się badaniu lub inne zachowanie uniemożliwiające jego przeprowadzenie powoduje pozbawienie prawa do świadczenia z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, chyba że poszkodowany udowodni, że miały miejsce przyczyny, które uniemożliwiły poddanie się temu badaniu. Koszty tego badania pokrywa Kasa.
3. Niedopełnienie przez poszkodowanego lub rolnika obowiązku, o którym mowa w ust. 1, ocenia się przy ustalaniu okoliczności i przyczyn wypadku oraz prawa do jednorazowego odszkodowania.
4. Kasa ustala okoliczności i przyczyny wypadku przy pracy rolniczej. Osoba upoważniona przez Prezesa Kasy ma prawo dokonać oględzin miejsca i przedmiotów związanych z wypadkiem oraz przeprowadzić dowody z zeznań poszkodowanego i świadków.
5. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb zgłaszania wypadku przy pracy rolniczej oraz ustalania jego okoliczności i przyczyn, uwzględniając:
  - 1) sposób dokumentowania wypadku przy pracy rolniczej,
  - 2) zgłaszanie roszczenia o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej,
  - 3) prowadzenie postępowania dowodowego w celu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy rolniczej,
  - 4) informacje, które powinny się znaleźć w protokole powypadkowym– biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia jednolitości procedur przy ustalaniu okoliczności i przyczyn tych wypadków.

Art. 46.

1. Orzeczenia dotyczące:

- 1) trwałej i okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym,
  - 2) stałego i długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
  - 3) niezdolności do samodzielnej egzystencji,
  - 4) czasowej niezdolności do pracy trwającej dłużej niż 180 dni,
  - 5) celowości przekwalifikowania zawodowego z powodu trwałej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym,
  - 6) wskazań do rehabilitacji leczniczej,
  - 7) innych okoliczności warunkujących przyznanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników
- w związku z prowadzonym postępowaniem o ustalenie prawa do świadczeń wydają w pierwszej instancji lekarze rzeczoznawcy Kasy, a w drugiej instancji – komisje lekarskie Kasy.

2. Prawomocne orzeczenie lekarza rzeczoznawcy Kasy lub orzeczenie komisji lekarskiej Kasy stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia:

- 1) stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, lub
- 2) trwałej lub okresowej całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, lub
- 3) niezdolności do samodzielnej egzystencji.

3. Prezes Kasy sprawuje nadzór nad orzekaniem lekarzy rzeczoznawców Kasy i komisji lekarskich Kasy.

4. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe warunki orzekania o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz orzekania o celowości przekwalifikowania zawodowego,
  - 2) tryb postępowania orzeczniczego,
  - 3) tryb i termin wnoszenia odwołań od orzeczeń lekarzy rzeczoznawców Kasy,
  - 4) formy nadzoru nad orzekaniem lekarzy rzeczoznawców Kasy i komisji lekarskich Kasy,
  - 5) dodatkowe kwalifikacje zawodowe wymagane od lekarzy realizujących zadania z zakresu orzecznictwa lekarskiego
- mając na uwadze konieczność zapewnienia w Kasie jednolitości stosowania procedur dotyczących realizacji zadań z zakresu orzecznictwa lekarskiego.

5. Stwierdzenia rolniczej choroby zawodowej dokonuje właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny w trybie określonym w przepisach wydanych na podstawie Kodeksu pracy.

Art. 47.

1. Okoliczności, o których mowa w art. 28 ust. 7, ustala się na podstawie zaświadczenia właściwego starosty lub wójta.
2. Spełnienie warunku niemożliwości sprzedaży nieruchomości, w myśl art. 28 ust. 7 pkt 1, stwierdza *Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa*⁴⁾ lub upoważniony przez nią wójt.
3. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowy tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 2, oraz zasady pokrywania kosztów dokonanych czynności przez Kasę, a w uzasadnionych przypadkach – przez wnioskodawcę.

Art. 48.

1. Wysokość świadczenia lub jego określonej części ustala się za pomocą wskaźnika wymiaru, jeżeli przewiduje to ustawa lub jeżeli wysokość ta pozostaje w stałym stosunku do wysokości emerytury podstawowej, a świadczenie nie ma charakteru jednorazowego.
2. Świadczenie, którego wysokość jest ustalona za pomocą wskaźnika wymiaru, wypłaca się w kwocie odpowiadającej iloczynowi tego wskaźnika i aktualnej emerytury podstawowej.
3. W każdym przypadku zmiany wysokości emerytury podstawowej wypłaca się świadczenie, o którym mowa w ust. 1, w odpowiednio zmienionej wysokości, z uwzględnieniem terminów waloryzacji emerytur i rent przysługujących na podstawie przepisów emerytalnych – o czym zawiadamia się uprawnionego.

Art. 49.

1. Wypłata świadczenia z ubezpieczenia następuje przez doręczenie uprawnionemu należnej kwoty za pośrednictwem poczty lub innej osoby. Za zgodą uprawnionego Kasa może stosować inne formy wypłaty.
2. Wypłata świadczenia przysługującego co miesiąc jako świadczenie stałe lub okresowe następuje każdego miesiąca w dniu oznaczonym w decyzji, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli miesięczna wypłata świadczeń z ubezpieczenia, o których mowa w ust. 2, nie przekroczyłaby kwoty emerytury podstawowej, świadczenie może być wypłacone z góry, tak aby jedna wypłata była równa co najmniej kwocie najniższej emerytury.

Art. 50.

1. Kasa może potrącać z wypłacanych świadczeń z ubezpieczenia zaległe składki na ubezpieczenie społeczne rolników indywidualnych i członków ich rodzin lub na ubezpieczenie, wraz z odsetkami, a także składki na ubezpieczenie za bieżący kwartał; dotyczy to tylko składek za osobę pobierającą świadczenie, z wyjątkiem domownika, oraz składek, do których opłacenia zobowiązana jest ta osoba.

---

⁴⁾ Obecnie: Agencja Nieruchomości Rolnych, stosownie do art. 18 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. Nr 64, poz. 592), która weszła w życie z dniem 16 lipca 2003 r.

Ponadto z emerytur i rent mogą być potrącane inne należności na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

2. O dokonywaniu potrącenia orzeka się w decyzji ustalającej prawo do świadczenia albo w odrębnej decyzji.

Art. 51.

Egzekucję należności z tytułu nieopłaconych w terminie składek na ubezpieczenie społeczne rolników prowadzi się w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 52.

1. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a ponadto:
  - 1) do składek na ubezpieczenie stosuje się odpowiednio art. 12, art. 26, art. 29 § 1 i 2, art. 51 § 1, art. 55, art. 59 § 1 pkt 1, 3, 4, 8 i 9, art. 60 § 1, art. 62 § 1 i 5, art. 72 § 1 pkt 1 i 4, art. 73 § 1 pkt 1 i 5, art. 75 § 2 pkt 1 lit. c, art. 77 § 1 pkt 2, art. 77b § 2 i 4, art. 78 § 1, § 3 pkt 3 lit. a i § 4, art. 79 § 2 pkt 3, art. 91, art. 97 § 1, *art. 97a⁵⁾*, art. 98 § 1 i § 2 pkt 1, 2 i 7, art. 100 § 1, art. 101 § 1, art. 105, art. 106 § 1 i 2, art. 107 § 1, § 1a i § 2 pkt 2 i 4, art. 108 § 1 i 4, art. 110 § 1, § 2 pkt 2 i § 3, art. 111 § 1–4 i § 5 pkt 1, art. 112 § 1 pkt 1 i 2, § 3, § 4 pkt 2 i § 5–7, art. 118 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa;
  - 2) do przyznawania świadczeń z ubezpieczenia i do ich wypłaty stosuje się odpowiednio przepisy regulujące przyznawanie i wypłatę odpowiednich świadczeń przysługujących pracownikom i członkom ich rodzin.
2. Zasady zwrotu nienależnie pobranych świadczeń oraz ustalania odsetek za opóźnienia w wypłacie świadczeń określają przepisy emerytalne oraz przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa.

Art. 52a.

Do składek na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie ich poboru, wymierzania odsetek za zwłokę, egzekucji, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach dłużnika oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Rozdział 4

Inne sprawy związane z ubezpieczeniem

---

⁵⁾ Uchylony przez art. 1 pkt 53 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 143, poz. 1199), która weszła w życie z dniem 1 września 2005 r.

Art. 53. (uchylony).

Art. 54. (uchylony).

Art. 55.

1. Prezes Kasy może przyznać emeryturę, rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy lub rentę rodzinną rolnikowi lub domownikowi lub członkom rodziny zmarłego rolnika lub domownika, pomimo niespełnienia, wskutek szczególnych okoliczności, warunków określonych w ustawie, jeżeli zainteresowana osoba nie ma niezbędnych środków utrzymania i nie może ich uzyskać ze względu na wiek lub stan zdrowia.
2. Świadczenie przewidziane w ust. 1 przyznaje się w wysokości nieprzekraczającej wysokości odpowiedniego świadczenia z ubezpieczenia emerytalno-rentowego.
- 2a. Prezes Kasy może emerytowi lub renciście, któremu na skutek niezaprzeczenia prowadzenia działalności rolniczej wypłata części uzupełniającej świadczenia została zawieszona w całości, przyznać prawo do wypłaty 50 % tej części na czas określony, jeżeli istnieją szczególne przeszkody w zaprzestaniu prowadzenia działalności rolniczej.
3. (uchylony).

Art. 55a.

W sprawach nieuregulowanych w art. 55 stosuje się odpowiednio przepisy o przyznawaniu i wypłacie świadczeń z ubezpieczenia.

Art. 56.

Jeżeli przyczyną wypadku przy pracy rolniczej albo rolniczej choroby zawodowej była wadliwość środka stosowanego przy pracy lub nieprawidłowość świadczonej usługi, za którą odpowiedzialność cywilną ponosi osoba niebędąca poszkodowanym lub rolnikiem, na którego rachunek poszkodowany pracował, Prezes Kasy może dochodzić od tej osoby zwrotu wydatków ponoszonych na świadczenia z ubezpieczenia z tytułu wypadku przy pracy albo choroby zawodowej.

Art. 57. (uchylony).

Art. 58.

1. Na wniosek właściciela gruntów wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, który ma ustalone prawo do emerytury lub renty z ubezpieczenia albo którego małżonek ma ustalone takie prawo, jeżeli zachodzą okoliczności określone w art. 28 ust. 7 pkt 1, wskazaną we wniosku nieruchomość przejmuje się na własność Skarbu Państwa za odpłatnością.

2. Przejęcie nieruchomości i ustalenie odpłatności następuje w drodze decyzji *Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa*⁶⁾.
- 2a. Należności za odpłatne przejmowanie nieruchomości na własność Skarbu Państwa pokrywane są w całości z budżetu państwa w formie dotacji.
3. Nieruchomości przejęte na podstawie ust. 1 wchodzi w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.
4. Do odpowiedzialności za zobowiązania związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego stosuje się odpowiednio *art. 526*⁷⁾ Kodeksu cywilnego.
5. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze rozporządzenia, określa szczegółowe zasady i tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, w tym sposób ustalania odpłatności i wyłacania należności z tego tytułu.

Rozdział 5

Organizacja i zakres działania Kasy oraz Rady Rolników

Art. 59.

1. Prezesa Kasy powołuje Prezes Rady Ministrów, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Prezes Rady Ministrów odwołuje Prezesa Kasy.
2. Prezes Kasy może mieć jednego zastępcę albo dwóch zastępców. Zastępcę Prezesa Kasy powołuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek Prezesa, złożony po zasięgnięciu opinii Rady Rolników. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi odwołuje zastępcę Prezesa Kasy.
3. Prezes kieruje Kasą oraz wykonuje zadania przewidziane w ustawie i zadania wynikające z odrębnych przepisów.
4. Stanowisko Prezesa Kasy może zajmować osoba, która:
  - 1) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
  - 2) jest obywatelem polskim;
  - 3) korzysta z pełni praw publicznych;
  - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
  - 5) posiada kompetencje kierownicze;
  - 6) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
  - 7) posiada wykształcenie i wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości Prezesa Kasy.
5. Informację o naborze na stanowisko Prezesa Kasy ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu oraz w

---

⁶⁾ Obecnie: Agencja Nieruchomości Rolnych, stosownie do art. 18 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. Nr 64, poz. 592), która weszła w życie z dniem 16 lipca 2003 r.

⁷⁾ Uchylony przez art. 1 pkt 34 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 49, poz. 408), która weszła w życie z dniem 25 września 2003 r.

Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.⁸⁾), i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) nazwę i adres Kasy;
  - 2) określenie stanowiska;
  - 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
  - 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;
  - 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
  - 6) termin i miejsce składania dokumentów;
  - 7) informację o metodach i technikach naboru.
6. Termin, o którym mowa w ust. 5 pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
7. Nabór na stanowisko Prezesa Kasy przeprowadza zespół, powołany przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię wyłonienia najlepszych kandydatów. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.
8. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych, o których mowa w ust. 7, może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.
9. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 8, mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób ubiegających się o stanowisko, uzyskanych w trakcie naboru.
10. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi.
11. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:
- 1) nazwę i adres Kasy;
  - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;
  - 3) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
  - 4) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
  - 5) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata;
  - 6) skład zespołu.
12. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie przez umieszczenie informacji w Biuletynach Informacji Publicznej, o których mowa w ust. 5. Informacja o wyniku naboru zawiera:
- 1) nazwę i adres Kasy;
  - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;

---

⁸⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110.

- 3) imiona, nazwiska wybranych kandydatów oraz ich miejsca zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego albo informację o niewyłonieniu kandydata.
13. Umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ogłoszenia o naborze oraz o wyniku tego naboru jest bezpłatne.
14. Zespół przeprowadzający nabór na stanowiska, o których mowa w ust. 2, powołuje Prezes Kasy.
15. Do sposobu przeprowadzania naboru na stanowisko, o którym mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio ust. 4-13.
16. Prezes Kasy współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Art. 59a.

1. Nabór kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska pracy w Kasie jest otwarty i konkurencyjny.
2. Ogłoszenie o naborze zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.⁹⁾), oraz w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której jest prowadzony nabór.

Art. 59b.

Informacje o kandydatach, którzy zgłosili się do naboru, stanowią informację publiczną w zakresie objętym wymaganiami określonymi w ogłoszeniu o naborze.

Art. 59c.

Termin do składania dokumentów, określony w ogłoszeniu o naborze, nie może być krótszy niż 14 dni od dnia opublikowania tego ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 59d.

1. Po upływie terminu do składania dokumentów określonego w ogłoszeniu o naborze niezwłocznie upowszechnia się listę kandydatów, którzy spełniają wymagania formalne określone w ogłoszeniu o naborze, przez umieszczenie jej w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której jest prowadzony nabór, a także przez opublikowanie jej w Biuletynie Informacji Publicznej.
2. Lista, o której mowa w ust. 1, zawiera imię i nazwisko kandydata oraz jego miejsce zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego.

Art. 59e.

1. Sporządza się protokół przeprowadzonego naboru kandydatów do zatrudnienia na wolne stanowiska pracy w Kasie.

---

⁹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110.

2. Protokół zawiera w szczególności:

- 1) określenie stanowiska pracy, na które był prowadzony nabór, liczbę kandydatów oraz imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 5 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
- 2) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
- 3) uzasadnienie dokonanego wyboru.

Art. 59f.

1. Informację o wyniku naboru upowszechnia się w terminie 14 dni od dnia zatrudnienia wybranego kandydata albo zakończenia naboru, w przypadku gdy w jego wyniku nie doszło do zatrudnienia żadnego kandydata.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, zawiera:
  - 1) nazwę i adres urzędu;
  - 2) określenie stanowiska pracy;
  - 3) imię i nazwisko wybranego kandydata oraz jego miejsce zamieszkania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego;
  - 4) uzasadnienie dokonanego wyboru kandydata albo uzasadnienie niezatrudnienia żadnego kandydata.
3. Informację o wyniku naboru upowszechnia się w Biuletynie Informacji Publicznej i w miejscu powszechnie dostępnym w jednostce organizacyjnej, w której był prowadzony nabór.

Art. 59g.

Jeżeli stosunek pracy osoby wyłonionej w drodze naboru ustał w ciągu 3 miesięcy od dnia nawiązania stosunku pracy, można zatrudnić na tym samym stanowisku kolejną osobę spośród najlepszych kandydatów wymienionych w protokole tego naboru. Przepisy art. 59f stosuje się odpowiednio.

Art. 60.

1. Prezes Kasy zatrudnia pracowników na podstawie umowy o pracę, chyba że odrębne przepisy wymagają zatrudnienia na podstawie powołania.
2. Przy wykonywaniu czynności służbowych pracownicy Kasy korzystają z ochrony prawnej przysługującej funkcjonariuszom państwowym.
3. Do pracowników Kasy stosuje się przepisy o pracownikach urzędów państwowych, z wyjątkiem przepisów dotyczących praw i obowiązków urzędników państwowych mianowanych.

Art. 61.

1. W ramach Kasy wyodrębnia się:
  - 1) centralę;
  - 2) oddziały regionalne;
  - 3) placówki terenowe;
  - 4) inne jednostki organizacyjne.

2. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze zarządzenia, po zasięgnięciu opinii Rady Rolników, nadaje Kasie statut, określając w nim wewnętrzną organizację Kasy.

Art. 62.

1. Kasa prowadzi działalność w zakresie:
  - 1) obsługi ubezpieczonych i świadczeniobiorców w sprawach dotyczących objęcia ubezpieczeniem, składek na ubezpieczenie oraz przyznawania i wypłaty świadczeń z ubezpieczenia;
  - 2) zadań określonych w art. 63–66;
  - 3) obsługi prac Rady Rolników;
  - 4) informowania ubezpieczonych i świadczeniobiorców o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy oraz propagowania działalności Kasy.
2. W realizacji ubezpieczenia Kasa współdziała z Zakładem. W szczególności Kasa może zlecać Zakładowi dokonywanie określonych czynności, zapewniając odpowiednią refundację kosztów. Zasady i tryb współdziałania określają porozumienia Prezesa Kasy i Prezesa Zakładu.

Art. 63.

1. Kasa prowadzi działalność na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy rolniczej i rolniczym chorobom zawodowym, obejmującą w szczególności:
  - 1) analizowanie przyczyn tych wypadków i chorób;
  - 2) prowadzenie dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz postępowania w razie wypadku przy pracy rolniczej;
  - 3) upowszechnianie wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi, a także znajomości zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz zasad postępowania w razie wypadku;
  - 4) podejmowanie starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników.
2. Prezes Kasy w porozumieniu z Radą Rolników, ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi oraz ministrem właściwym do spraw zdrowia określa zasady ochrony zdrowia i życia w gospodarstwie rolnym. Zasady te są zaleceniami dotyczącymi wyposażenia gospodarstwa, zabezpieczenia osób pracujących oraz sposobu wykonywania czynności związanych z działalnością rolniczą, ustanowionymi w celu zapobiegania wypadkom przy pracy rolniczej i rolniczym chorobom zawodowym.

Art. 64.

1. Kasa podejmuje działania na rzecz pomocy ubezpieczonym i osobom uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia, wykazującym całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, ale rokującym jej odzyskanie w wyniku leczenia i rehabilitacji, albo zagrożonym całkowitą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym, obejmujące w szczególności:
  - 1) kierowanie na rehabilitację leczniczą do zakładów rehabilitacyjnych;

- 2) prowadzenie zakładów rehabilitacji leczniczej;
  - 3) wspieranie rozwoju rehabilitacji ambulatoryjnej na obszarach wiejskich;
  - 4) prowadzenie, we własnym zakresie, badań i analiz przyczyn niezdolności do pracy;
  - 5) odpłatne zlecenie badań naukowych i ekspertyz dotyczących przyczyn niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz metod jej przeciwdziałania;
  - 6) promocję zdrowia;
  - 7) działania dotyczące profilaktyki zdrowotnej w środowisku wiejskim.
2. Kasa może udzielać pomocy ubezpieczonym w rehabilitacji członków ich rodzin, o których mowa w art. 29 ust. 2 ustawy.
3. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb kierowania na rehabilitację leczniczą oraz udzielania zamówień na świadczenia i usługi rehabilitacyjne, w tym :
- 1) wskazania do rehabilitacji oraz ocenę jej potrzeby,
  - 2) trwałość i okresowość całkowitej niezdolności do pracy oraz przyczynę jej powstania,
  - 3) wiek ubiegającego się o rehabilitację,
  - 4) warunki i tryb kwalifikacji wniosku o rehabilitację,
  - 5) sposób zwrotu kosztów przejazdu,
  - 6) warunki i tryb przeprowadzania konkursu oraz zawierania umów o świadczenia i usługi rehabilitacyjne z podmiotami niebędącymi jednostkami organizacyjnymi Kasy
- mając na uwadze potrzebę rehabilitacji leczniczej osób kierowanych i stan finansów funduszu prewencji i rehabilitacji.

Art. 65.

Kasa udziela rolnikom informacji o umowach, jakie mogą być zawierane w związku z zamiarem zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej.

Art. 66.

1. Kasa może inicjować i wspierać rozwój ubezpieczeń dla rolników i członków ich rodzin, prowadzonych przez towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych stosownie do przepisów o działalności ubezpieczeniowej. W szczególności Kasa może udzielać pomocy w powstawaniu i działalności takich towarzystw.
2. Zakres i zasady udzielania pomocy przewidzianej w ust. 1 oraz limity wydatków Kasy na ten cel określa Prezes Kasy w porozumieniu z Radą Rolników lub na jej wniosek.

Art. 67.

1. Radę Rolników w liczbie 25 członków powołuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi spośród kandydatów zgłoszonych przez społeczno-zawodowe organizacje rolników i związki zawodowe rolników indywidualnych o ogólnokrajowym zasięgu, po przeprowadzeniu konsultacji ze zgłaszającymi organizacjami. W chwili rozpoczęcia kadencji co najmniej 15 członków powinno podlegać

- ubezpieczeniu w pełnym zakresie, a co najmniej 5 członków powinno pobierać emeryturę lub rentę z ubezpieczenia.
2. W posiedzeniach Rady Rolników uczestniczą z głosem doradczym minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, minister właściwy do spraw rozwoju wsi, minister właściwy do spraw finansów publicznych i Prezes Kasy lub ich przedstawiciele.
  3. Kadencja Rady Rolników trwa 3 lata.
  4. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi przed upływem kadencji Rady Rolników:
    - 1) odwołuje członka, jeżeli złożył on rezygnację lub jeżeli o odwołanie wystąpiła organizacja zgłaszająca;
    - 2) może, po zasięgnięciu opinii Rady Rolników, odwołać członka, jeżeli bez usprawiedliwionych przyczyn nie bierze on udziału w pracach Rady Rolników, w okresie czterech kolejnych posiedzeń plenarnych lub jeżeli zachodzą istotne przeszkody w jego dalszym udziale w pracach Rady Rolników.
  5. Uzupelnienia składu Rady Rolników w toku kadencji dokonuje się w trybie przewidzianym dla powołania.

Art. 68.

1. Strukturę organizacyjną i tryb prac Rady Rolników określa uchwalany przez nią regulamin.
2. Posiedzenie Rady Rolników zwołuje Przewodniczący Rady z własnej inicjatywy, na wniosek Prezesa Kasy lub co najmniej 10 członków Rady bądź ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.
3. (uchylony).
4. Rada Rolników podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Rady Rolników, z tym że w sprawach określonych w art. 11 ust. 2, art. 13 ust. 4, art. 14 ust. 8 i art. 15 ust. 2 jest wymagana większość dwóch trzecich głosów. Regulamin Rady Rolników może przewidywać podejmowanie uchwał kwalifikowaną większością głosów także w innych sprawach.
5. Członkowi Rady Rolników w związku z udziałem w pracach Rady Rolników przysługuje ryczałtowe wynagrodzenie.
- 5a. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi określi w drodze rozporządzenia:
  - 1) tryb zgłaszania kandydatów na członków Rady Rolników;
  - 2) regulamin i zasady wynagradzania członków Rady Rolników, uwzględniając funkcję pełnioną w Radzie Rolników i wydatki ponoszone w związku z udziałem w pracach Rady.
6. Prezes Kasy zapewnia obsługę prac Rady Rolników.

Art. 69.

1. Rada Rolników ma prawo kontrolować i oceniać działalność Kasy. W tym celu Rada może żądać od Prezesa Kasy informacji i wyjaśnień oraz udostępnienia dokumentów.

2. Prezes Kasy jest obowiązany ustosunkować się do wniosków pokontrolnych oraz innych postulatów Rady Rolników dotyczących działalności Kasy w terminie 14 dni.

Art. 70.

W sprawach, o których mowa w art. 8 ust. 5, art. 11 ust. 2, art. 13 ust. 4, art. 14 ust. 8, art. 15 ust. 2 i art. 82 ust. 2, Rada Rolników przedstawia swój wniosek, stanowisko lub opinię wraz z uzasadnieniem obejmującym w szczególności ocenę skutków finansowych projektowanej regulacji.

Art. 71.

Rada Rolników opiniuje projekty:

- 1) aktów prawnych regulujących ubezpieczenie, w szczególności aktów wykonawczych do ustawy, oraz aktów prawnych mających bezpośredni wpływ na funkcjonowanie ubezpieczenia;
- 2) programów działania i planów finansowych Kasy.

Art. 72. (uchylony).

Art. 73.

Rada Rolników może występować do organów administracji państwowej, instytucji państwowych i organów jednostek samorządu terytorialnego o podjęcie określonych inicjatyw lub działań w sprawach związanych z ubezpieczeniem. Adresat wystąpienia jest obowiązany udzielić Radzie odpowiedzi w terminie jednego miesiąca.

Art. 74.

1. Prezes Kasy, w terminie do dnia 31 marca każdego roku, przedstawia Radzie Rolników sprawozdanie z działalności Kasy i funduszu składkowego w poprzednim roku.
- 1a. Rada Rolników rozpatruje sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, i uchwała opinię wraz z ewentualnymi wnioskami, w terminie do dnia 30 kwietnia.
2. W sprawozdaniu, o którym mowa w ust. 1, zamieszcza się także informację o kierunkach działalności Rady Rolników oraz podjętych przez nią uchwałach i ich realizacji.
3. Prezes Kasy przedstawia sprawozdanie, wraz z opinią Rady Rolników, ministrom wymienionym w art. 67 ust. 2.

Rozdział 6 Gospodarka finansowa

Art. 75.

Kasa prowadzi samodzielną gospodarkę finansową.

Art. 76.

1. Tworzy się Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników, zwany dalej „funduszem składkowym”. Fundusz ten jest osobą prawną; funkcje zarządu pełni z urzędu Prezes Kasy pod nadzorem Rady Rolników.
  2. Podstawy finansowe ubezpieczenia i działalności Kasy stanowią także fundusze emerytalno-rentowy, administracyjny oraz prewencji i rehabilitacji, którymi dysponuje Prezes Kasy.
- 2a. Fundusze, o których mowa w ust. 2, są państwowymi funduszami celowymi.
3. Państwo gwarantuje wypłatę świadczeń finansowanych z funduszu emerytalno-rentowego.

Art. 76a.

1. Nadzór nad funduszem składkowym pełni Rada Nadzorcza Funduszu Składkowego.
2. W skład Rady Nadzorczej Funduszu Składkowego wchodzi 5 przedstawicieli Rady Rolników i 2 przedstawicieli wyznaczonych przez ministra właściwego do spraw rozwoju wsi oraz po 1 przedstawicieli wyznaczonym przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych i ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.
3. Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, po zasięgnięciu opinii Rady Rolników, nadaje, w drodze zarządzenia, statut funduszowi składkowemu.

Art. 77.

1. Fundusz składkowy jest przeznaczony na finansowanie:
  - 1) świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego;
  - 2) bezpośrednich kosztów funkcjonowania Rady Rolników;
  - 3) kosztów zarządzania funduszem i wykonywania jego zobowiązań jako osoby prawnej;
  - 4) działalności Kasy, o której mowa w art. 66;
  - 5) niedoboru funduszu administracyjnego, o którym mowa w art. 79 ust. 3, oraz funduszu prewencji i rehabilitacji, o którym mowa w art. 80 ust. 3.
2. Fundusz składkowy tworzy się ze składek na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz z innych źródeł określonych w statucie funduszu składkowego, zapewniając pełne pokrycie wydatków funduszu składkowego oraz odpisów, o których mowa w art. 79 ust. 2 i art. 80 ust. 2.
3. Wydatki na działalność przewidzianą w art. 66 nie powinny przekroczyć 1 % planowanych wydatków funduszu w danym roku.
4. W razie powstania niedoboru funduszu składkowego, może być zaciągnięty kredyt bankowy w wysokości niezbędnej do pokrycia niedoboru. Spłatę kredytu uwzględnia się przy ustalaniu wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w okresie jego spłaty.

Art. 78.

1. Fundusz emerytalno-rentowy jest przeznaczony na finansowanie:
  - 1) świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego;

- 2) emerytur i rent z innego ubezpieczenia społecznego, wypłacanych łącznie ze świadczeniami z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wraz z dodatkami;
  - 3) (uchylony);
  - 4) refundacji określonych kosztów Funduszowi Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli przepisy emerytalne przewidują taką refundację;
  - 5) ubezpieczeń zdrowotnych:
    - a) rolników i pracujących z nimi domowników podlegających ubezpieczeniu społecznemu,
    - b) osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w części składkowej,
    - c) rolników, którzy nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu, a podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu.
2. Fundusz emerytalno-rentowy tworzy się:
- 1) ze składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe;
  - 2) z refundacji ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na pokrycie:
    - a) wydatków na świadczenia z innego ubezpieczenia społecznego, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
    - b) wydatków wynikających z art. 25 ust. 2a pkt 1 w związku z art. 25 ust. 4;
  - 3) z uzupełniającej dotacji z budżetu państwa;
  - 4) z dotacji z budżetu państwa przeznaczonej na składki na ubezpieczenie zdrowotne osób, o których mowa w ust. 1 pkt 5.

Art. 79.

1. Fundusz administracyjny jest przeznaczony na finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia, z wyjątkiem kosztów pokrywanych ze środków funduszu składkowego lub funduszu prewencji i rehabilitacji. Ponadto ze środków funduszu administracyjnego finansowane są koszty obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego.
2. Fundusz administracyjny tworzy się z:
  - 1) odpisów od funduszu składkowego i od funduszu emerytalno-rentowego, w wysokości do 9 % planowanych wydatków funduszu składkowego i do 3,5 % planowanych wydatków funduszu emerytalno-rentowego;
  - 2) refundacji przez właściwe instytucje kosztów związanych z realizacją ubezpieczenia zdrowotnego oraz realizacją innych zadań powierzonych Prezesowi Kasy na podstawie odrębnych przepisów.
3. W razie powstania niedoboru funduszu administracyjnego, niedobór ten pokrywa się ze środków funduszu składkowego.

Art. 80.

1. Fundusz prewencji i rehabilitacji jest przeznaczony na finansowanie kosztów rzeczowych wynikających z realizacji zadań Kasy, o których mowa w art. 21b, 63 i 64.

2. Fundusz prewencji i rehabilitacji tworzy się z odpisu od funduszu składkowego, w wysokości do 5 % planowanych wydatków z tego funduszu, oraz dotacji z budżetu państwa.
3. W razie powstania niedoboru funduszu prewencji i rehabilitacji, niedobór ten pokrywa się ze środków funduszu składkowego.

Art. 81. (uchylony).

Art. 81a.

1. Prezes Kasy, w porozumieniu z Radą Rolników, może tworzyć fundusz motywacyjny w ramach odpisu na fundusz administracyjny, naliczanego z funduszu składkowego.
2. Funduszem motywacyjnym dysponuje Prezes Kasy, w porozumieniu z Przewodniczącym Rady Rolników, na podstawie regulaminu uchwalonego przez Radę Rolników.
3. Wypłaty z funduszu motywacyjnego są realizowane poza limitami wynikającymi z przepisów o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej.

Art. 82.

1. Kasa podejmuje działania na rzecz obniżania kosztów poboru składek na ubezpieczenie oraz kosztów wypłaty świadczeń z ubezpieczenia.
2. Prezes Kasy, w porozumieniu z Radą Rolników lub na jej wniosek, może ustanawiać premie dla rolników płacących składki oraz dla osób pobierających świadczenia, z tytułu wyrażenia zgody na pobór składki lub wypłatę świadczenia w sposób prowadzący do obniżenia kosztów poboru albo wypłaty.
3. Premie, o których mowa w ust. 2, są finansowane z funduszu administracyjnego.

Art. 83.

Minister właściwy do spraw rozwoju wsi w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia gospodarki finansowej Kasy, w tym tryb sporządzania planu rzeczowo-finansowego Kasy, państwowych funduszy celowych i funduszu składkowego, będących w dyspozycji Prezesa Kasy, i dokonywania w nich zmian oraz gromadzenia i wydatkowania środków z tych funduszy, mając na względzie zapewnienie prawidłowego przepływu tych środków.

Rozdział 7

Umowa z następcą

Art. 84.

Przez umowę z następcą rolnik będący właścicielem (współwłaścicielem) gospodarstwa rolnego zobowiązuje się przenieść na osobę młodszą od niego co najmniej o 15 lat (następcę) własność (udział we współwłasności) i posiadanie tego gospodarstwa z chwilą nabycia prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej, jeżeli następca do tego czasu będzie pracować w tym gospodarstwie. Ponadto umowa z następcą może za-

wierać inne postanowienia, w szczególności dotyczące wzajemnych świadczeń stron przed i po przeniesieniu przez rolnika własności gospodarstwa rolnego na następcę.

Art. 85.

Umowa z następcą, a także umowa w celu wykonania umowy z następcą (przenosząca własność gospodarstwa rolnego na następcę), powinna być zawarta w formie aktu notarialnego.

Art. 86.

Warunek pracy następcy w gospodarstwie rolnym uważa się za spełniony także w przypadku usprawiedliwionych lub uzgodnionych z rolnikiem przerw w pracy.

Art. 87.

Na żądanie rolnika sąd może rozwiązać umowę z następcą, jeżeli następca bez usprawiedliwionych powodów nie podjął albo zaprzestał pracy w gospodarstwie rolnika, nie wywiązuje się z obowiązków przyjętych w umowie lub postępuje w taki sposób, że nie można wymagać od rolnika, aby spełnił obowiązki względem następcy.

Art. 88.

1. Jeżeli w umowie z następcą albo w umowie zawartej w celu wykonania tej umowy nie postanowiono inaczej, rolnik po przeniesieniu własności gospodarstwa rolnego na następcę może żądać od niego świadczeń przewidzianych w art. 908 § 1 Kodeksu cywilnego, w zakresie uzasadnionym potrzebami rolnika i członków jego rodziny oraz warunkami majątkowymi i osobistymi następcy, z uwzględnieniem jego nakładu pracy w gospodarstwie rolnika i korzyści uzyskanych od rolnika przed objęciem gospodarstwa.
2. Jeżeli rolnik przeniósł własność gospodarstwa rolnego na następcę przed nabyciem prawa do emerytury lub renty, a w umowie z następcą albo w umowie zawartej w celu wykonania tej umowy nie postanowiono inaczej, może on także żądać od następcy, w zakresie określonym w ust. 1, świadczeń pieniężnych w wysokości nieprzekraczającej połowy emerytury podstawowej miesięcznie do czasu nabycia prawa do emerytury lub renty.

Art. 89.

Na żądanie rolnika sąd, po rozważeniu interesów stron zgodnie z zasadami współżycia społecznego, może rozwiązać umowę przenoszącą własność gospodarstwa rolnego, zawartą w celu wykonania umowy z następcą, jeżeli następca:

- 1) uporczywie postępuje wobec rolnika w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego lub
- 2) dopuścił się względem rolnika albo jednej z najbliższych mu osób rażącej obrazy czci bądź umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu albo wolności, lub
- 3) uporczywie nie wywiązuje się ze swych obowiązków względem rolnika wynikających z umowy lub z przepisów prawa.

Art. 90.

Jeżeli rolnik zmarł przed wykonaniem umowy z następcą, który pracował w jego gospodarstwie co najmniej 5 lat, następca może żądać wykonania tej umowy przez spadkobierców rolnika. Roszczenie następcy ma pierwszeństwo przed roszczeniami z tytułu zapisów.

Art. 91.

Jeżeli z umowy z następcą nie wynika co innego, do umowy tej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o umowie przedwstępnej, z wyjątkiem art. 390 § 1.

Rozdział 8**Zmiany w przepisach obowiązujących**

Art. 92–99. (pominięte)¹⁰⁾

Rozdział 9**Przepisy przejściowe i końcowe****Art. 100.**

1. Rolnik lub domownik dobrowolnie kontynuujący ubezpieczenie w myśl przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin, z dniem wejścia w życie ustawy staje się ubezpieczonym na wniosek, chyba że spełnia warunki podlegania ubezpieczeniu z mocy ustawy.
2. Na wniosek złożony do dnia 30 czerwca 1991 r. rolnik lub domownik, który w dniu 31 grudnia 1990 r. podlegał z mocy prawa ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin, a nie podlega ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu lub emerytalno-rentowemu z mocy ustawy w związku ze zmianą zasad podlegania ubezpieczeniu, może zostać objęty ubezpieczeniem z mocą od dnia 1 stycznia 1991 r. Składkę opłaca się za cały okres ubezpieczenia.

Art. 101.

Wydanie decyzji ustalającej podleganie ubezpieczeniu przez osobę, która ukończyła lub do dnia 31 marca 1991 r. ukończy wiek emerytalny, może nastąpić dopiero po upływie tego terminu. Jeżeli w tym terminie złożono wniosek o emeryturę lub rentę z ubezpieczenia i zostały spełnione warunki do przyznania tego świadczenia, nie pobiera się składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe za pierwszy kwartał 1991 r.

---

¹⁰⁾ Zamieszczone w obwieszczeniu.

Art. 102.

1. Składka na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie, o której mowa w art. 7 ust. 1, wynosi:
  - 1) w pierwszym kwartale 1991 r. – 60 000 zł;
  - 2) w drugim kwartale 1991 r. – 16 % emerytury podstawowej.
2. Począwszy od trzeciego kwartału 1991 r. wysokość tej składki ogłasza się w trybie określonym w art. 8 ust. 4.

Art. 103.

1. Emerytury i renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin waloryzuje się w ten sposób, że:
  - 1) ustala się wskaźnik wymiaru świadczenia, wraz ze zwiększeniami oraz dodatkami z tytułu odznaczeń państwowych¹¹⁾, dodatkiem kombatanckim i dodatkiem z tytułu tajnego nauczania, według stanu na dzień 31 grudnia 1990 r.;
  - 2) od dnia 1 stycznia 1991 r. świadczenie wypłaca się według tak ustalonego wskaźnika.
2. Przy ustalaniu wskaźnika przewidzianego w ust. 1 dla emerytury lub renty, do której prawo powstało w 1990 r., zwiększenie z tytułu wartości sprzedaży produktów rolnych powiększa się o jedną czwartą.

Art. 104.

1. Emerytury i renty inwalidzkie przysługujące na podstawie art. 23a ustawy powołanej w art. 122 przelicza się w ten sposób, że:
  - 1) oblicza się pełną wysokość emerytury lub renty (w pełnej wysokości podstawowej wraz ze zwiększeniami) na dzień 31 grudnia 1990 r. według dotychczasowych przepisów, przy uwzględnieniu art. 103 ust. 2;
  - 2) dla tak obliczonej wysokości ustala się wskaźnik wymiaru.
2. Do czasu zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej emeryturę lub rentę, o której mowa w ust. 1, wypłaca się w wysokości wynikającej ze wskaźnika wymiaru, pomniejszonej o 23,75 % emerytury podstawowej.

Art. 104a.

1. Osobom pobierającym emerytury i renty, o których mowa w art. 103 i 104, oraz przyznane na podstawie niniejszej ustawy, ustalone w kwocie nie wyższej niż kwota emerytury podstawowej, przysługuje jednorazowa wypłata w wysokości 100 zł.
2. Realizacja wypłaty następuje w marcu 2005 r. i w marcu 2006 r.
3. Jednorazowa wypłata nie przysługuje w tym roku kalendarzowym, w którym nastąpiła zmiana wysokości emerytury podstawowej w związku z waloryzacją emerytur i rent przysługujących na podstawie przepisów emerytalnych.

---

¹¹⁾ Od dnia 15 listopada 1991 r. dodatek ten nie przysługuje, stosownie do art. 41 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450), która weszła w życie z dniem 15 listopada 1991 r.

4. Jednorazowa wypłata finansowana jest ze środków budżetu państwa.

Art. 105.

1. Jeżeli wypłata emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w myśl przepisów obowiązujących w dacie przyznania tego świadczenia nie podlegałyby zawieszeniu, przewidziane w art. 28 zawieszenie wypłaty stosuje się tylko w przypadku, gdy okoliczności uzasadniające zawieszenie nastąpiły po dniu 31 marca 1991 r.
2. Jeżeli dotychczasowe przepisy przewidywały zawieszenie wypłaty emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin, a w myśl art. 28 zawieszenie wypłaty dotyczy tylko określonej części tego świadczenia, wznowienie wypłaty pozostałej części następuje na wniosek.

Art. 106.

1. Okresowe renty inwalidzkie, przyznane na podstawie dotychczasowych przepisów, przysługują na zasadach i w wysokości określonych w tych przepisach. Do rent tych stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o rencie inwalidzkiej rolniczej, z wyjątkiem art. 28.
2. Na wniosek osoby uprawnionej do okresowej renty inwalidzkiej, o której mowa w ust. 1, zamiast tej renty przyznaje się rentę inwalidzką rolniczą, przysługującą na zasadach i w wysokości określonych w art. 22 i art. 24–28.

Art. 107.

1. Do zbiegu prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego stosuje się przepisy dotychczasowe.
2. Jeżeli emerytura lub renta z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin była dotychczas wypłacana łącznie z emeryturą lub rentą z innego ubezpieczenia społecznego, świadczenia te wypłaca się z funduszu emerytalno-rentowego.

Art. 108.

Tracą moc decyzje ustalające warunkowo prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin, jeżeli warunki nabycia prawa nie zostały spełnione przed dniem wejścia w życie ustawy. Osoba zainteresowana może jednak, z chwilą spełnienia wszystkich warunków, ponowić wniosek o załatwienie sprawy według dotychczasowych przepisów, jeżeli nie ubiega się o analogiczne świadczenie z ubezpieczenia.

Art. 109.

Sprawy o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin, do których prawo powstało przed dniem wejścia w życie ustawy, wszczęte i niezakończone przed tym dniem decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, podlegają załatwieniu na zasadach i w trybie określonych dotychczasowymi przepisami. Wnioskodawca może jednak żądać załatwienia sprawy według

przepisów ustawy; nie dotyczy to spraw o zasiłek porodowy, zasiłek macierzyński, zasiłek chorobowy, zasiłek pogrzebowy lub o jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy.

Art. 110–116. (pominięte).¹²⁾

Art. 117.

Umowy dzierżawy, zawarte stosownie do art. 2 pkt 6 lit. b ustawy powołanej w art. 122, podlegają rejestracji w ewidencji gruntów i budynków. Zgłoszenia umowy do ewidencji dokonuje wójt gminy, w której sporządzono umowę.

Art. 118.

1. Osobie, której przysługuje prawo użytkowania działki gruntu z tytułu przekazania gospodarstwa rolnego Państwu, w myśl dotychczasowych przepisów, na jej wniosek przyznaje się nieodpłatnie własność tej działki.
2. Osobie, której przysługuje prawo do bezpłatnego korzystania z lokalu mieszkalnego i pomieszczeń gospodarskich z tytułu przekazania gospodarstwa rolnego Państwu, w myśl dotychczasowych przepisów, na jej wniosek przyznaje się nieodpłatnie własność działki obejmującej budynki, w których znajdują się ten lokal i te pomieszczenia, o powierzchni niezbędnej do korzystania z tych budynków.
- 2a. Z wnioskiem o przyznanie prawa własności działki określonej w ust. 1 lub 2 może wystąpić również zstępny osoby uprawnionej, o której mowa w tych przepisach, który po śmierci tej osoby faktycznie włada, w zakresie odpowiadającym jej uprawnieniom, daną nieruchomości; jeżeli jednak uprawnionymi są oboje małżonkowie, wniosek taki może być zgłoszony dopiero po śmierci obojga małżonków.
3. Przepisów ust. 1–2a nie stosuje się, jeżeli działka nie jest przedmiotem własności Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego albo jeżeli przyznanie własności naruszałoby prawa osób trzecich do działki lub budynków, o których mowa w tych przepisach.
4. Decyzje w sprawach określonych w ust. 1–2a wydaje starosta.
5. Skorzystanie z uprawnień przewidzianych w ust. 1 i 2 nie ma wpływu na wysokość emerytury i renty.

Art. 119.

1. Skutki prawne umowy o nieodpłatne przekazanie gospodarstwa rolnego następcy, zawartej w myśl dotychczasowych przepisów, ustala się według tych przepisów.
2. Na żądanie rolnika, który nieodpłatnie przekazał gospodarstwo rolne następcy przed wejściem w życie ustawy, sąd, po rozważeniu interesów stron zgodnie z zasadami współżycia społecznego, może rozwiązać umowę, jeżeli zachodzi jedna z przyczyn określonych w art. 89 pkt 1–3.

---

¹²⁾ Zamieszczone w obwieszczeniu.

Art. 120.

Do czasu wydania przepisów wykonawczych do ustawy stosuje się odpowiednio przepisy dotychczasowe, jeżeli nie są sprzeczne z ustawą.

Art. 121. (pominięty).¹³⁾**Art. 122.**

Traci moc ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133 i Nr 35, poz. 190 oraz z 1990 r. Nr 14, poz. 90 i Nr 34, poz. 198).

Art. 123.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1991 r., z wyjątkiem art. 61 ust. 2, który wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 1991 r.

---

¹³⁾ Zamieszczone w obwieszczeniu.

TABELA RODZAJÓW I ROZMIARÓW DZIAŁÓW SPECJALNYCH
PRODUKCJI ROLNEJ

Lp.	Rodzaje upraw i produkcji
1	2
1	Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w szklarniach ogrzewanych powyżej 100 m ²
2	Uprawy w szklarniach nieogrzewanych powyżej 100 m ²
3	Uprawy roślin ozdobnych i pozostałych w tunelach foliowych ogrzewanych powyżej 200 m ²
4	Uprawy grzybów i ich grzybni – powyżej 100 m ² powierzchni uprawowej
5	Drób rzeźny: a) kurczęta – powyżej 1 000 szt. (w skali roku) b) gęsi – powyżej 500 szt. (w skali roku) c) kaczki – powyżej 500 szt. (w skali roku) d) indyki – powyżej 500 szt. (w skali roku) e) strusie – powyżej 20 szt. (w skali roku)
6	Drób nieśny: a) kury nieśne (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 2 000 szt. (w skali roku) b) gęsi (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 200 szt. (w skali roku) c) kaczki (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 500 szt. (w skali roku) d) indyki (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 500 szt. (w skali roku) e) kury (produkcja jaj konsumpcyjnych) – powyżej 1 000 szt. (w skali roku) f) strusie (w stadzie reprodukcyjnym) – powyżej 6 szt. (w skali roku)
7	Zakłady wylęgu drobiu (zdolność produkcyjna – liczba jaj): a) kurczęta – powyżej 3 000 szt. b) gęsi – powyżej 3 000 szt. c) kaczki – powyżej 3 000 szt. d) indyki – powyżej 3 000 szt. e) strusie – powyżej 50 szt.
8	Zwierzęta futerkowe – powyżej 50 szt. samic stada podstawowego: a) lisy i jenoty b) norki c) tchórzofretki d) szynszyle e) nutrie f) króliki
9	Pasieki powyżej 80 rodzin
10	Hodowla i chów świń poza gospodarstwem rolnym powyżej 100 szt.